

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BRØNDERSLEV - Danmarks yngste Købstad

Vildmosens Hovedstad

Af V. Kornerup Sørensen

Brønderslev er Danmarks yngste Købstad, den fik sine Købstadsrettigheder 1. April 1921.

Byens Vaaben, hvis Motiver Tandhjul og Plov hentyder til Købstadens Industri og Landbrug, er tegnet af Heraldikeren, Arkivar Poul Bredo Grandjean og er godkendt af Indenrigsministeriet 9. Maj 1928. Det viser 2 Tandhjul i Sølv paa sort Grund og en Plov i Sort paa Sølvgrund.

Allerede i Oldtiden var Sognets Højland eller i alt Fald dets nordøstlige Del befolket; der kendes ca. 60 Gravhøje her, men de fleste er nu ødelagt og kun 2 fredet. Af Højene skal nævnes Thorshøj, de 2 Pukkelhøje og Kvindehøj samt Høje med nyere Navne som Drejergaardshøj, Møllehøj og Grindstedhøjene.

I Nationalmuseet findes mange Fund fra Sognet saavel fra Stenalder som fra Bronze- og Jernalder. Saaledes fra Stenalderen: 1 Stridsøkse og 2 Flækker fundet i en Høj paa Nibstrup Hede; 1 Flintflække fundet 1772 paa Vrangdrup Hede; 1 tyndnakked Flintøkse og 1 Stenkølle i en Høj paa V. Brønderslev Mark; 2 tyndnakkede Flintøkser fundet paa Nr. Kornum Hede; 3 Flintsyle fundet sammen i Mosen ved Lille Hedegaard; 1 Flintøkse og 2 Flintdolke fra V. Brønderslev; 1 Flintflække fra Bøgen fundet i Gravhøj sammen med 1 Lerkar og nogle Perler og endnu 1 Flække; 1 Stridsøkse af Sten fra Enggaardens Mark; 1 Hjortetaksøkse fra Brønderslev Kær; Forarbejde til en Flintdolk fra V. Brønderslev; 1 Lansespids af Flint fra Brønderslev By; 1 rørformet Ravperle fra en Høj ved Thorsmark; 1 tyndnakked Flintøkse fra Bundgaard; 1 Flækkeskraber med lige Æg fra Kæret, hvor der ofte er fundet Flintsager efter Pløjning, og endelig 1 Flintøkse og 1 Skaftepose fra Brønderslev By.

Fra Bronzealderen: 4 Bronzesave fundet under en stor Sten i Brønderslev By; 1 Bronzesværd fundet i "Kvindehøj" paa V. Brønderslev Mark, Sværdet laa paa en Bunke brændte Ben og var dækket af en stor Sten; 1 Bronzepincet fra stensat Grav paa V. Brønderslev Hede; 1 Brudstykke af en Stangnaal af Bronze fundet i Mosen ved Kornumgaard; 1 meget stor massiv Bronzeøkse med Skaftør, 17 Tommer lang, fundet i Nibstrup Mose; 1 Bronzedolk fundet i Høj ved Bøgen; 1 Bronzedolk med Rester af Træskede og Skindbeklædning, fundet sammen med brændte Ben i en Stenkiste i en Høj nær Brønderslev Jernbanestation; 1 Bronzedolk fundet i en Høj ved V. Brønderslev; 1 Urne med en Bronzesyl og brændte Ben fundet i en Høj i Brønderslev By.

Fra Jernalderen: 1 Urne fra Folkevandringstiden fundet i en Høj paa V. Brønderslev Mark; 1 Bronzehalsring fra før romersk Jernalder fundet i en Mose paa V. Brønderslev Mark; en Sten med skaalformet Fordybning fra Thorsmark; et Brudstykke af en Kværnsten fra Boplads ved Thorsmark, undersøgt i 1909 af Museumsinspektør Hans Kjær.

Sognets Navn hører til en Gruppe Stednavne, der peger hen paa en Tid, da Vendsyssel blev taget i Besiddelse af nye Indflyttere, antagelig paa Folkevandringstiden omkring Aar 400 e. Kr.; -lev-Navnene indeholder i Reglen i første Led et Mandsnavn, som vel er Navnet paa den Høvding, der tog den paagældende Egn i Besiddelse, sidste Led i Stednavnet, -lev, peger hen paa Ejerforhold. Brønderslev betegner formodentlig det Omraade, som Høvdingen Brunder havde taget i Besiddelse, og Sognet, der vel oprindeligt udgjorde et Sogn sammen med Øster Brønderslev, hører til en Gruppe -levbygder, som fra Vestkysten eller Nordkysten strækker sig ind i Landet til Vendsyssels tidligere Skovegn, og man fristes derfor til at antage, at de nye Indvandrere er kommet via Vestkysten og er trængt ind i Landsdelen ad Uggerby Aa.

Indtil henimod Midten af 1800-erne laa Byen saa langt fra Hovedfærdselsaaren gennem Vendsyssel fra Færgestedet i Nørresundby til Hjørring, at Vejen ikke havde nogen Betydning for den erhvervsmæssige Udvikling. Vejen gik fra Nørresundby mod Nordøst over Hammer Bakker, Skarvad, Hvilshøj, Øst om Øster Brønderslev By og til Jerslev Herreds Thingsted og Galgehøj Nord for Mosbak. Her kom den ind i V. Brønderslev Sogn og gik mod Nord vest lige Vest om Gaarden "Bøgen" og videre til Vrangbæk Bro, ogsaa kaldet Hellevadet, hvor den igen forlod V. Brønderslev Sogn. Fra Ø. Brønderslev gik Vejen over Nibstrup, hvor den drejede i Nord vest og gik op til Sogneskillet ved Gunders Mølle efter

at have sendt en Udløber ned til V. Brønderslev By, hvorfra den fortsattes vestpaa til Saltum.

Saaledes havde Vejforholdene været fra Middelalderen; men efter at Regeringen i 1820-erne begyndte at sætte Kraft ind paa Anlæg af nye Veje og Forbedring af de bestaaende, androg Hjørring og Aalborg Amter 1825 Rentekammeret om Anlæg af en ny Vej mellem Hjørring og Sundby, saaledes at den blev ført i lige Linie over Øster Brønderslev Enge. En saadan Vej blev afstukket og paabegyndt i 1827. Arbejdet trak imidlertid i Langdrag, og først i 1832 kom man saa vidt, at Vejen blev anlagt over de sumpede Enge Syd for Byen, og Ryaa blev kanaliseret i 5 Alens Bredde.

Med Anlægget af den nye Vej og Oprettelsen af Brønderslev Kro ca. 1836 foregik der en Forandring med V. Brønderslev By, idet den vendsselske Hovedvej nu gik over Byens Jorder. Efteraars markedet, som hidtil havde været afholdt ved "Bækkens Kro", blev nu flyttet til Brønderslev Kro og afholdtes her første Gang i September 1843.

"Bækkens Kro" havde for øvrigt ikke været synderlig anset. Provst Frederik Nielsen i Aasted, der som ung Latinskolediscipel ca. 1835 kørte fra Nørresundby til Hjørring ad den gamle Landevej, skriver, at der ikke var andet at faa for de rejsende i "Bækkens Kro" end godt Vand af Bækken, og "Krokonen var af en meget arrig og stridbar Natur, altid i Skænderi med Gæsterne, hvis Fordringer hun hverken kunde eller vilde tilfredsstille. Da vi traadte ind, hørte vi et stort Spektakel af Træsko mod en Dør. Hun var kommet ind i Spisekammeret, der var saa lille, at hun hverken kunde vride eller vende sig derinde, og en Spøgefugl havde sat Krogen for Døren til stor Morskab for os Skoledisciple." Pastor Niels Blicher, der besøgte Kroen 1824, beklager sig over, at hverken her eller ved de andre Kroer mellem Nørresundby og Hjørring var nogen Retirade til de rejsendes Afbenyttelse.

Det berømmelige Septemblemarked, „Store Brønderslev Marked", som det kaldes i daglig Tale, blev snart ligesom Hjallerup Marked i Juni et af de største paa sit Omraade.

Det var her, der i den politiske Uvejrstid, paa Markedet 6. September 1886, udkæmpedes det saakaldte "Slaget ved Brønderslev", som gav Genslyd over det ganske Land.

"Slaget begyndte med, at en beruset. Tjenestekarl fra Gl. Vraa lavede Spektakler i et Telt og derfor blev anholdt af en Gendarm, der assisterede Politiet sammen med 5 andre Gendarmere. Som Følge af, at Gendarmerikorpset var oprettet 1885 ved provisorisk Lov for at holde den politisk

ophidsede Befolkning i Ave, var det almindelig forhadet af denne, og da Gendarmen anholdt den berusede Karl, gik Folkemængden imod Gendarmen. 3 beredne Gendarmer og 4 til Fods kom nu til og trak blank og huggede om sig samt foretog flere Anholdelser, men nu blev Folkemængden helt rasende og vilde befri de anholdte, og Stillingen saa meget truende ud. Højskoleforstander Terkelsen, Stenum, raadede Politimester Gulstad til at lade Gendarmerne forlade Markedet, da der saa nok vilde blive Ro, men Politimesteren nøjedes med at lade dem trække sig tilbage til Kroen, hvor de tog Opstilling, medens over 1000 Mennesker styrtede sig imod dem, bevæbnet med Stokke, Slagler, Sten o.s.v. og under Raab og uarticulerede Brøl.

Gendarmerne trak Sablerne, og flere af dem saavelsom af Folkemængden blev saaret, men saa gav Politimesteren Ordre til, at Gendarmerne skulde trække sig helt tilbage til deres Kvarter, der var paa Gaarden Nibstrup, og helt hertil blev de forfulgt af en Del af Angriberne.

To Dage efter udstedte Politimesteren en Bekendtgørelse, hvorefter alle Beværtningssteder i Brønderslev herefter skulde lukkes Kl. 9 Aften, al Sammenstimlen paa offentlig Plads, Gade eller Vej i Brønderslev By blev forbudt, og efter Kl. 10 Aften maatte ikke flere end 4 Personer færdes sammen paa offentlig Plads, Gade eller Vej i Byen.

Samtidig blev Byen besat af 30 Gendarmer, der med dragne Sabler patruljerede.

Den 9. September blev der nedsat en kongelig Kommission til Undersøgelse, og en Mængde Mennesker blev arresterede, blandt dem mange af Egnens ansete Gaardejere. Først i Juni Maaned 1887 faldt Dommen, der omfattede 28 Personer, blandt hvilke 3 Sognefogeder og 8 andre Gaardejere, 26 af de tiltalte blev straffet med Fængsel paa Vand og Brød, og kun to slap med Bøder paa 50 Kr. Kommissionsdommen blev ikke appelleret, og da de fængslede Personer slap løs, blev de selvfølgelig fejret som Martyrer for Demokratiets Sag.

Den 16. August 1871, da Jernbanen aabnedes for offentlig Trafik, indtraadte en ny Fase i Byens Udvikling. Medens Gennemførelsen af Landevejen havde medført Bydannelse langs denne og omkring Kroen, blev Banen Aarsag til, at Bycentret nu flyttedes mod Vest, og paa et kilometerlangt Stykke var de to Bydele skilt ved aabne Marker. Byens rivende Vækst har dog medført, at saavel Bredgade som Østergade nu næsten er bebyggede i hele deres Længde.

Næste Fase i Udviklingen fulgte, da Pedershaab Maskinfabrik 1. April

1886 flyttedes til Byen. Fra en beskeden Begyndelse voksede Virksomheden op til det verdenskendte Firma, der har Filialer og Forretningsforbindelser over hele Verden. Virksomheden trak Arbejdere til Byen, og dermed var der skabt Basis for Forretningsfolk og Haandværkere. Nye Forretninger skød. op, og i Bykernen omkring Banegaarden dannedes det egentlige Forretningskvarter.

Byens hurtige Udvikling kom til at præge dens Beboere og dens Styre, man forstod at følge med Tiden. I 1888 byggedes den store Skolebygning langs Skolegade, senere fulgte Fløjen ud mod Krogensgade, og nu sidst den hypermoderne Skolebygning, der er bygget vinkelret paa de to andre. Denne Bygnings Indretning med Skolebibliotek, Sløjdløkkale og Gymnastiksal har vakt Landets øverste Skoleautoriteters højeste Anerkendelse. Sløjdløkkallet er karakteriseret som Landets smukkeste og bedst indrettede, Gymnastiksalen hører ligeledes til Landets smukkeste, og Skolebiblioteket danner Skole for langt større Byer.

1890 byggedes Carstensen's Uldspinderi, nu kendt over det ganske Land under Navnet Carstensen's Klædefabrik. 1895 byggedes det gamle Sygehus, der udvidedes i 1902, senere byggedes det nye Sygehus ved Nørregade i 1913-14, og i 1935 fulgte en ny Udvidelse. I 1946 begyndtes Arbejdet med Opførelse af en stor og fuldt moderne indrettet Funktionær-bolig i Tilslutning til Sygehuset.

I 1905 byggedes Byens Gasværk, der i nogen Grad blev stillet i Skyggen af Elektricitetsværket, der blev bygget i 1911, og som i 1921 blev omdannet til Højspændingsværk, der nu forsyner store Dele af Vendsyssel med elektrisk Strøm. Elektricitetsværkets Ledningsnet er saa omfattende, at det kunde række til en Luftledning fra Brønderslev til Rom. I 1946 fulgte en ny sitar Udvidelse af Værket, hvis Kapacitet dermed fordobledes, og samtidig kom der Planer frem om at anlægge Fjernvarmeanlæg, idet Kølevandet fra den nye store Motor vilde være tilstrækkeligt til Opvarmning af ikke mindre end 200 4-Værelses Lejligheder.

1911 byggedes Byens Vandværk, og samme Aar opførtes Andelsslageriet. 1913 fulgte Klokketøberiet i Grønnegade, en Virksomhed, der ogsaa er kendt langt udenfor Landets Grænser. Fra Klokketøberiet er der leveret Kirkeklokker og Klokkespil til mange af Landets Kirker; netop i Aar bygger Støberiet det store Klokkespil til Helligaandskirken i København.

Udviklingen fulgte Slag i Slag. I 1915 kom den store Udvidelse af Pedershaab Fabrikkerne, og senere kom endnu en Udvidelse, idet man optog Fabrikationen af Staalvinduer og -døre. 1920 byggedes Byens Raadhus,

og i 1921 blev Byen ophøjet til Købstad, og den er stadig Benjamin blandt Danmarks Købstæder. 1922 byggedes den nye Kirke ved Bredgade. Kirken er ejendommelig derved, at Taarnet ligger ved Siden af Kirkeskibet, ligesom det er opført ved Kirkens østlige Ende i Modsætning til næsten alle Landets øvrige Kirker. 1935 byggedes Landboskolen, der kom til at danne Mønster for det øvrige Land, og i 1936-37 byggedes Friluftsbadet, der ligeledes hører til de bedste og mest moderne indrettede.

Sørgede Bystyret for gode-Forhold for Ungdommen paa forskellig Vis, glemte det heller ikke de gamle, veltjente Borgere, der havde gjort deres Indsats i Byens Udvikling. I 1916 byggedes De gamles Hjem ved Bredgade, senere blev Hjemmet udvidet, og der opførtes en moderne Aldersrentebolig ved Søndergade. Forarbejderne til Rejsning af en Aldersrentebolig mere var gjort, da Krigen kom og satte en Stopper for Byggeriet.

1940 lykkedes det at faa oprettet et Dommerembede i Byen, og der er udarbejdet Planer for Bygning af ny stor Rets- og Politibygning, kun Materialevanskelighederne har stillet sig hindrende for Planens Realisation.

Brønderslev er med Rette kaldt Vildmosens Hovedstad. Brønderslev ligger i det nordøstlige Hjørne af den mægtige Bredning, som Stenalderens Limfjord sendte ind over store Dele af det sydlige Vendsyssel, hvor nu Store Vildmose ligger, et Areal af omtrent samme Størrelse som den nuværende Løgstør Bredning, idet den mod Nord beskyllede Foden af Thise Bakker og mod Syd begrænsedes af Bakkeknuderne ved Biersted og Aaby med tilgrænsende Flader, medens den mod Vest naede til Saltum og Jetsmark Bakker og østpaa trængte ind i Dalsænkningerne i de Flader, der omgiver Brønderslev og Tylstrup. Her strakte sig en større Fjord ind i Ryaadalen, og mod Nord og Vest naede en Fjord helt frem til Løkken.

Senere forvandlede den mægtige Bredning til en brakvandet Sø, som, efterhaanden som Landet hævede sig, forvandlede til en sumpet Slette med en Mængde Damme og Smaasøer - og bevokset med Tagrør, Pil, Birk, Bævreasp og i Sydøst med Eg.

I de første 5-600 Aar af vor Tidsregning var Vildmosen beboet, og særlig i Nordsiden af Mosen vidner mange Oldtidsfund og talrige Gravhøje om de gamle Vildmosefolk.

Efterhaanden indtraadte der Klimaforandring, idet det tørre og varme Klima afløstes af koldt og fugtigt. Herved steg Mosenes Fugtighed, og ude midt i den dannedes store Mængder af Tørvemos, som efterhaanden bredte sig til alle Sider, ødelagde al anden Plantevækst og fordrev Mennesker og Dyr. Mosset forvandlede til Tørvemasse, og i Løbet af nogle hun-

drede Aar var de gamle. Mosefolk fortrængt op i det omliggende Højland, og den indre Vildmose, Højmosen, laa i Aarhundreder hen som en Ørken af Lyng og Mos med smaa og store Damme og Søer, de saakaldte Luner, og med en Mængde bundløse Sumphuller.

Lunerne var Tilholdssted for en. Mængde Wade- og Svømmefugle: men ved. Mosens Rande fandtes smaa Lunde, ja hele Skove af Birk og Pil med en rig Plantevækst og en talrig Dyrebestand. Her var Ulve, Ræve, Grævlinge, Harer, Urfugle og mange andre Dyrearter.

Vildmosens Ulve, der grasserede til for godt halvandet Hundrede Aar siden, var frygtede af Omegnens Bønder, der jævnlig maatte ofre baade Kreaturer, Heste og Faar til dem.

Det fortælles endog, at Vildmosen engang har huset et Par "Tigre". Det menes dog, at det har drejet sig om et Par Pantere eller Jagtleoparder; som ejedes af Oberstløjtnant. Montoya, som under den tyske Besættelse 1627-29 var indkvarteret paa Sæbygaard. Oberstløjtnanten døde, og de to "Tigerkatte", som ingen huskede at fodre, brød en Nat ud af Buret og forsvandt. Deres Vej fra Sæbygaard sporedes gennem en Række Overfald paa Folks Faar og Kreaturer. De fandt Vej til Vildmosen, hvor de blev en Skræk for de omboende Bønder, og flere Gange opbød Øvrigheden Egnens Jægere, og der afholdtes besværlige Jagtture for at gøre Ende paa de farlige Dyr, men alt forgæves.

Vinteren 1629-30 var meget haard, og om Foraaret fandtes Hunnen ihjelfrossen ved Hammelmose. Hannen forlagde Residensen til Dronninglund Storskov, hvor den et Par Aar efter blev skudt af Jørgen Kruse til Hjermitslevgaard. Vildmosens fornemste Fugle var to Havørne, som indtil ca. 1878 rugede i. Mosen. De boede i det lille fredede Birkekrat i Ørnefængerne, som den Dag i Dag kaldes "Ørnereden".

Ogsaa Mosens Planteliv er rigt, og sjældne Planter som Liden Soldug, Jordbærkløver, Slangetunge og Muldebær findes her.

Ofte, ja næsten hvert Aar, rasede store Ildebrande i. Mosen, f. Eks. 1745, 1836-43-84-99, 1925 og 1932, og ofte blev Soldaterne fra Aalborg udkommanderet for at hjælpe til med at dæmpe Ilden, der ofte truede de Hjem, som laa i Moseranden.

Under Brandene flygtede. Mosens to- og firbenede Dyr til alle Sider; men ofte kunde Urhønsene og de andre Fugle ikke løsrive sig fra deres Unger i Reden og omkom i Flammerne. Hugormene flygtede ogsaa, og de kunde springe alenhøjt i Vejret, naar Ilden naaede dem.

Faa Lokaliteter i vort Land er saa sagnomspundne som Store Vildmose

og dens største Vandløb Ryaa. Ryaa krævede, sagde man, et Menneskeliv om Aaret, og de gamle fortalte, at mange ulykkelige havde forvildet sig ind i Mosen, hvor de omkom; man kunde høre deres Jammerraab, men ikke hjælpe dem.

Vildmosens sidste Offer er den 60-aarige Husmand Bows Niels fra Nørhalne og hans voksne Søn Jens Christian, som den 24. Marts 1906 gik ud i Mosen for at skære Vidjer. Da Vinden hen paa Eftermiddagen slog om, blev det Snestorm, og de to Mænd omkom. Man sagde ogsaa, at ingen kunde passere Mosen, men det er ikke rigtigt. Mosefoged Lars Povlsen i Sandelshus gik over den 6-7 Gange, den ene Gang endog ledsaget af sin Hustru. Borgbjerg, som havde talt ved et politisk Møde i Aabybro, vilde gaa over Mosen til Brønderslev, men kom galt afsted, idet han fra en Tue gled i Vand til Brystet, saa hans Ledsagere maatte trække ham op.

Vildmosen var altsaa ikke saa slem som dens Rygte, men man forstaar saa udmærket, at den var i Stand til at sætte vore Forfædres Fantasi i Svingninger. Dens bundløse Luner, hvor Nøggen og andre Vanduhyrer holdt til, dens uhyggelige "Kværker", Hængedyndet over Sumpene, Røverne, Ulvene og Hugormene, Historierne om vildfarne Mennesker, Spøgelser og Genfærd, der sagtens hidrører fra Natfuglenes Skrig og Mikkell Rævs ensomme Stræben, Mosens pragtfulde Luftspejlinger, dens sure, gule Havgustaager og dens vældige Ildebrande - alt dette bidrog til at skabe og øge Mystikken om Store Vildmose.

Det var meget almindeligt, at Folk, der om Sommeren færdedes i Mosen, saa smukke Landskaber med Kirker og Landsbyer eller prægtige Skibe over Mosens brune Flade.

Der har ofte været Planer fremme om Afvanding af Mosen, men det blev den første Verdenskrigs Brændselsnød, der gav Stødet til Vildmosens Forvandling. Den 5. November 1917 indgav Kontorchef ved Statens Forsøgsvirksomhed H. C. Larsen til Landbrugsministeriet et Memorandum. Heri paapegedes den raadende Brændselsnød, Arbejdsløsheden og Trangen til Indvinding af Jord - og henvistes til Erhvervelse af Vildmoserne~ hvor man af Tørvene kunde faa Brændsel, medens der paa den afrømmede Mosebund kunde oprettes Landbrug.

Statens Grundforbedringsudvalg lod i Sommeren 1918 foretage en Undersøgelse af Mosens Afvandingsforhold, og 24. August 1920 nedsattes "Vildmosekommissionen" med Forpagter Chr. Sonne, Charlottenlund, som Formand.

Først i December 1920 anbefalede Kommissionen Staten at købe begge Vildmoser - de tre Fjerdedele af Store Vildmose ejedes oprindelig af Hammelmose, derefter af Børglum Kloster og senere af Stamhuset Bir-kelse; men hele Mosen havde oprindelig været til Kronen - som herefter skulde omdannes til Græsningsarealer, idet man frafaldt den oprindelige Plan om at afrømme Moserne, idet Verdenskrigen jo nu var sluttet, og Landets Brændselsforsyning ikke længere usikker.

Mosen blev nu fræset, og Overfladen jævnet og besaaet med Græs. Der anlagdes Tipvognsspor, nye Veje paa Kryds og Tværs over Mosen og Hundreder af Afvandingegrøfter og Drænledninger. Mosen vaagnede af sin Tusindaarsdvale. I Sommeren 1935 opførtes Centralgaarden og 19 trefløjede Avlsgaarde. De 20 Gaarde rummer hver 2 Stalde med Plads til 104 Kvier, Lader til Hø samt Siloer til Ensilage, og Centralgaarden har desuden en Hovedbygning, Gymnastiksal, Elevværelser, Skolestue m. m. Her bor Inspektør med Familie, 2 Forvaltere, 1 Ladefoged 1 Regnskabsfører, 5 Kokke og Stuepiger, 60 Elever, hvoraf de 20 er Fodermestre.

Da Mosen var for blød til at bære Murstensbygninger, piloteredes disse paa langt ned i Undergrunden nedrammede Betonpæle. Hver af de 19 Avlsgaarde staar paa 420 Piller.

Ca. 1500 Hektar af Statsarealerne sorterer under Centralgaarden, og der modtages aarlig 1000 Kalve, som under stadig Dyr lægekontrol er i Pleje i 2 Aar, hvorefter de som drægtige Kvier sendes tilbage til Ejeren.

Resten af Mosen er inddelt i ca. 320 Fenner, som er afgrænsede med Grøfter og Pigtraad. Her lejer Omegnens Landmænd Sommergræsning til deres Ungkreaturer - og hver Sommer finder en halv Snes Tusind Kreaturer og nogle Hundrede Ungheste Føde i Store Vildmose.

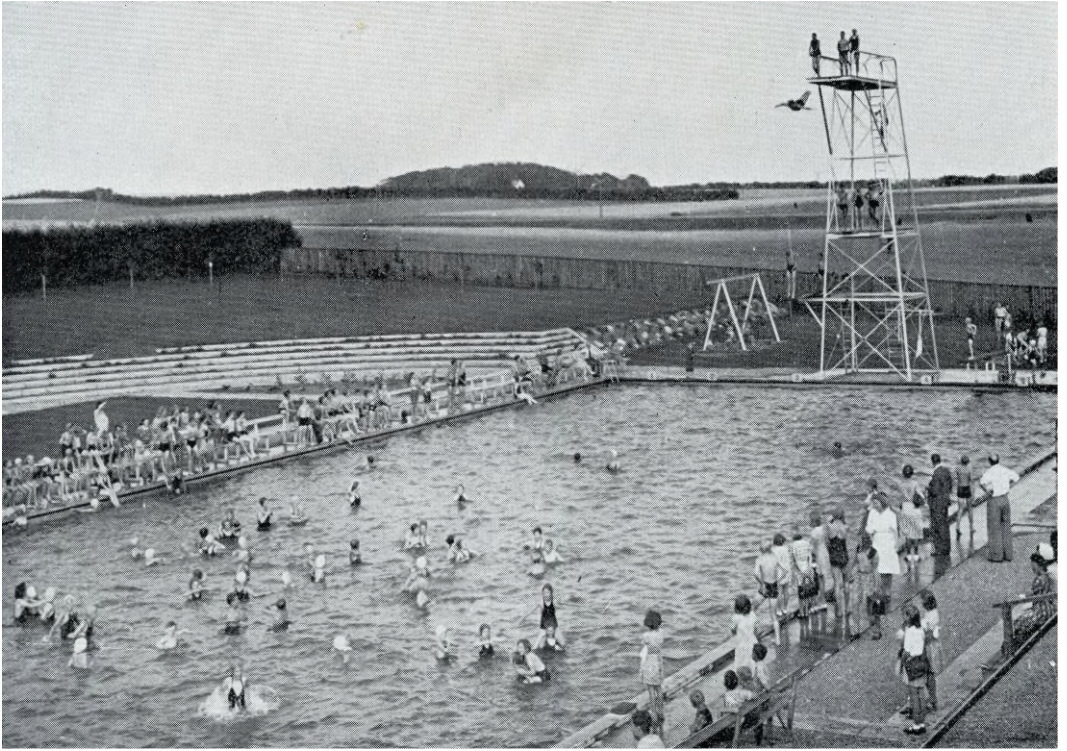
I Forsommeren 1935 købte Staten 700 Hektar Mose af Lodsejerne i Bildsted Sogn. Her drives under den anden Verdenskrig en mægtig Tørveproduktion, idet 20 store Tørveværker Sommeren igennem gaar i 3 Holds Skift og daglig producerer flere Hundrede Læs Tørv.

Brønderslev drømmer ikke om at blive en Turistby for Byens egen Skyld, dertil er der endnu for lidt at byde paa. Men for den, der vil gæste en af Danmarks mest særprægede Landsdele, Vendsyssel, er Brønderslev Byen, hvorfra man vil kunne opleve et herligt Ferieland. Ingen vil fortryde at være Gæst i Brønderslev, Den er frisk og ligetil, en Vendelboby af reneste Vand, arbejdsom og driftig. Større Seværdigheder er der vel ikke indenfor Murene, men man fortryder ikke at se Raadhuset og Kirken eller at gaa en Tur gennem det smukke Hedelund-Anlæg og skylle Sommerstøvet af i

Friluftsbadet. For et Besøg i Store Vildmose, der nok er en Rejse til Vendsyssel værd, er Brønderslev det naturlige Udgangspunkt, ligesom den ogsaa vil være det for Turen til Jyske Aas, Vendsyssels Højderyg, hvis højeste Punkt "Knøsen" kun er faa Meter lavere end Himmelbjerget.

Velkommen til Brønderslev! De vil ikke fortryde det, og spørger De en Vendelbo, om den Rejse er Pengene værd, og om man vil befinde sig vel heroppe, vil han som ægte Vendelbo svare: „Ja, det er kaske int Løwn".

Bedre Anbefaling kan De ikke faa.

Brønderslev Friluftsbad

Brønderslev - gamle Kirke

Brønderslev

Brønderslev

BRØNDERSLEV - Industricentret i Vendsyssel

Af Hakon Mielche

Som Benjamin mellem Danmarks Byer fyldte *Brønderslev* først de 25 i Foraaret 1916 - endnu en haabefuld Yngling med Alderens Muligheder foran sig. Det var den 1. April 1921 at *Vester Brønderslev* sammen med Nabobyen *Øster Brønderslev* blev ophøjet i Købstædernes eksklusive Række som den nioghalvfjerdsindstyvende og sidste.: Men langt fra den mindste - seksogtrediven af Danmarks Købstæder er i Dag mindre; adskillige endog meget mindre. Og saa er de en 5-6-700 Aar og langt udover Voksealderen; mens *Brønderslev* vel endnu knapt nok er begyndt. Den maa sikkert kunne drive det til noget med Tiden.

Men dermed ikke sagt, at *Brønderslev* er en ung By - langt fra. Den er endog ældgammel; henved en halvandet Tusind Aar. Og til Beskæmmelse for de rigtige jyske Jyder Nord for Limfjorden maa det erkendes, at *Brønderslev* slet ikke er nogen rigtig jysk By, men *sjællandsk*. Det lyder maa-ske dunkelt, men Forklaringen er den, at omkring Aar 100 efter vor Tids-regning opstod der et mægtigt Erobrerrige med Hovedsæde i *Lejre* ved den inderste Vig af Roskilde Fjord. De berømmelige Hærkonger var Roar og Helge og Rolf Krake, og hvad de nu hed - de er jo ikke ukendte, og deres lille sjællandske Kongerige blev dem snart for smaat. Det var, sandt at sige, en slemt aggressiv Magt, der var skudt op ved Fjorden mellem de tætte Skove. De krævede Lebensraum, og først erobrede de det nære Skaane imod Øst og det nære Fyn imod Vest; og da det stadig ikke var nok, stod deres Flaade en Dag i det tidlige Foraar op gennem: Fjorden med Maagernes skrigende Følge. i Kølvanedet. Blankslebne Langsværd og Spyd sendte deres hvasse Blink ud over Kattegat, som de jernklædte Krigsfolk paa Tofterne roede nordpaa over Havet. Og en stille Morgenstund løb de ind gennem Limfjorden og gjorde Invasion paa den jyske Kyst.

Landet blev underkuet og besat, hvor de trængte frem, og ad de store Vandveje sydfra naaede de helt ind til Vendsyssels Midte. *Jarlen* opslog sin Lejr ved Vadestedet, hvor han baade havde Flaaden og Hæren ved Haanden - Stedet blev kaldt Jerslev. Og Høvdingen *Brunder* blev forlagt med sine Folk til en fremskudt Stilling lidt længere oppe i Landet - Stedet blev kaldt *Brønderslev*.

Saadan er 25 Aars Jubilæet blandt Danmarks flittige Købstæder i sin første Oprindelse et fremskudt Militærfort i Fjendeland. En Base i den mere end tusind Aar gamle Strid om det danske Rige og dets Opkomst. Men det kan ikke skjules, at de Brønderslev Folk ikke er helt ægte og uforfalskede Efterkommere af Vorherres egne Jyder. Antagelig er de dog blevet akklimatiseret med Tiden.

Da Rigets Enhed var en Kendsgerning, og det ikke længer var nødvendigt for Lejrekongerne at holde Okkupationstropper i Jylland, blev Brønderslev en Bonde by, og det i Størstedelen af dens Tilværelse indtil nu. Og det blev en lille og ubetydelig Bondeby som tusind andre udover det danske Bondeland. Muligheder for Færdsel og Handel havde den ikke, for dens Beliggenhed var, som sagt *militært*, og ikke *trafikalt*, bestemt.

Det er da udover de første stormfulde Aar heller ikke meget, man hører til Brønderslev - nogle middelalderlige Adkomstbreve fra Byens kirkelige og adelige Herskaber, nogle Pergamenter og Skøder; et Grandebrev med Bestemmelser for Bymændenes daglige Virke; nogle tørre Notitser nu og da om tyske og svenske og polske Krigsfolk og deres Hærgen. Brønderslev passede sin Jord, og det efterlader ikke dybe Spor i Historiens Bog.

Men da Byens Beliggenhed blev *trafikalt* bestemt, fik Brønderslev sin Chance og tog den. I 1836 blev den nye Hovedlandevej gennem Vendsyssel lagt over dens Jorde; der blev bygget en Kro midt paa den øde Mark, og snart blev det gamle *Efteraarsmarked* fra Bækken afholdt her ved det ny Trafikknudepunkt. Det var første Gang i September 1843; og er man ikke tilfreds med de 25 Aar som Købstad i 1946, kan man gerne vælge de 100 som Handelsplads i 1943 - det er dog egentlig der, det store Skel ligger.

Nybyggere slog sig ned langs Landevejsgaden, Husene skød i Vejret som i en nordamerikansk Prærieby ude i *The middle West*, og i 1871 kom Jernbanen til med de store, nye Muligheder.

Jernbanen sugede driftige Folk til sig fra nær og fjern.

Ved Brønderslev ny Station blev det ene Hus bygget op efter det andet.

Den gamle Bondeby, Øster Brønderslev, hvis Indbyggere i Fortiden hovedsagelig havde gjort Byens Navn kendt i Eggen, fordi de lavede ganske

gode Jydepotter, blev fuldstændig distanceret af Vester Brønderslev; det første Gny af den Kamp var Slag af Jernhamre mod Skinnevejens Bolte, da Banen blev bygget. Det næste Slag af en Forhammer mod en Ambolt, saa Jerngnister fløj til alle Sider, og siden da er den Tone af klingende Jern blevet Brønderslevs Kendingsmelodi udover Vendsyssel og langt omkring paa Verdenskortet.

Først var det Thorshøj Jernstøberi, der lugtede Chancen. Det blev startet i 1876, fem Aar efter at det første Tog var dampet ind paa Stationen. I Hælene paa det fulgte en Plovfabrik og Torpegaards Maskinfabrik, og saa kom der en Dag en Mand Syd fra, fra Tylstrup.

Tylstrup var blevet ham lidt for lille, Brønderslev saa ud til at ligge rigtigt paa Landkortet. Der var baade Bane og Landevej - og han, der kom Syd fra, mente nok, at han med Tiden skulde faa nogle Varer at sende ad begge Veje.

Hans Navn var *Peder Nielsen*, og han haabede, at det skulde gaa; derfor kaldte han sin Virksomhed *Pedershaab*.

Vi vil gøre holdt i Brønderslev for at høre lidt om den seje Vendelbo, der spyttede i Næverne og saa sit Haab gaa tusindfold i Opfyldelse, inden han døde i 1936 i sikker Forvisning om, at den store Virksomhed hvilede støt i Sønnernes Hænder.

Peder Nielsen var Søn af fattige, men hæderlige Forældre i Tylstrup,
en

lille By i Kanten af den store Vildmose.

Begyndelsen er altsaa den klassiske. Fortsættelsen lyder saaledes:

Peder Nielsen drog til den store Stad København, hvor han dels arbejdede som Karl i et Par Brændevinsbrænderier, dels besøgte Museer og Teatre og andre Seværdigheder, dels opdagede, at Storstadens Tillokkelser nok var ganske interessante, men ikke tilstrækkelig interessante til at fastholde en Vendelbo til evindelige Tider. Og saa drog Peder Nielsen nordenfjords igen.

Han vendte hjem til Tylstrup, og da han ved flere Lejligheder havde vist at have mekanisk Snilde og et Par gode Hænder surret fast paa Skafterne, lavede hans Far da heller ikke Vrøvl, da Peder kom og spurgte, om han ikke nok maatte laane 500 Kroner af Familiens Sparepenge for at begynde for sig selv med noget Mekanik.

Peder fik de 500, og saa fik Tylstrup sit mekaniske Værksted.

Det var ikke særlig flot. Peder og hans Broder klinede en Forlængelse til Forældrenes Hus - hele Herligheden var ca. 6 m X 8 m, men saa var

der til Gengæld oppe paa Taget en Vindmølle, som leverede den fornødne Kraft til Fabrikken nedenunder.

Man fik købt lidt brugt Værktøj, og en Del Værktøj maatte man selv til at fremstille, da Markedet ikke bød paa noget, der var slet saa fiffigt, som det, Peder Nielsen havde gaaet og udtænkt.

Det første Aar var Omsætningen oppe paa 825 Kroner. Næste Aar fordobledes den. Det var Beslag til Bygninger, Hængsler og den Slags, der var Hovedartiklerne.

Peder Nielsen trillede selv afsted til Sulsted Station med Varerne paa en Trillebør, naar de skulde ud til Kunderne; og det var for øvrigt ham selv, der var Fabrikkens eneste Rejsende. Han kunde kun tage Lynture ud i Jylland, for naar han ikke var hjemme, kunde Personalet ikke rigtig faa Arbejdet til at glide.

Den var gal, da han en Vinter sad fast under en Snestorm i Ølgod hos sin gode Ven Stationsforstanderen. Han sad i fem Dage og blev nødt til at telegrafere hjem, at Fabrikkens Personale hellere maatte sætte Krog paa Værkstedsdøren udefra og gaa hen for at søge Arbejde ved Snekastning, indtil han selv kom hjem og fik smidt Jakken og sat Arbejdet i Sving.

Og saa var det, at Peder Nielsen hørte om, at der var saa god Gang i det splinternye *Brønderslev*. Saa var det, han købte den Grund ved Banen og byggede et Fabrikskompleks, der var helt imponerende ved Siden af det i Tylstrup: 32 X 10 m - med Dampskorsten. Vindmotoren var blevet kasseret. I dens Sted var traadt en Dampmaskine, der udviklede en saa svimlende Kraft som fire Hestes Kraft paa een Gang.

Det var i 1866.

Da kunde een Mand paa Fabrikken dreje 100 Berlinerkræpper om Dagen.

Det syntes Nielsen var helt fint. Paa en Udstilling i København saa han en Maskine, der satte en Mand i Stand til at dreje 600 Knapper. Saa tog P. Nielsen med første Baad hjem og lavede en Maskine, som kunde fremstille 1200. Nu laves der 5-6000 om Dagen pr. Mand paa "Pedershaab". Bagefter lavede han for en Sikkerheds Skyld en Maskine, der kunde fremstille Kramper saa hurtigt og godt, at han øjeblikkelig kunde slaa alle indførte billige Kramper ud - og endda tjene store Penge.

Og nu var det Konkurrenterne, der fik Krampe.

Saa begyndte dette hersens Nymodens med Fagforeningerne.

De ramlede naturligvis sammen med Vendelboen Peder Nielsen, saa der føg Gnister akkurat som paa Smedeværkstedet. Det føg i 19 Aar.

Det var som *Henry Fords* Kamp mod Fagforeningerne. *Der* stod For-

eningerne med *deres* Krav og *deres* Ideer - og *der* stor Peder Nielsen, "Pedershaab", som kunde pege paa, at hans Arbejdere tjente bedre end Fagforeningernes Arbejdere, og at de ikke havde alt det Vrøvl med strejker, men at Tvistigheder blev afgjort ved Voldgift. Peder Nielsen havde oprettet en Pensionskasse for Arbejderne, og han byggede Huse til dem, som han satte mange Penge til paa. Han vovede sig ogsaa frem med et Forslag om, at Arbejderne skulde have Andel i Fabrikkens Overskud - men saa opløftede Fagforeningerne et Ramaskrig og skrev i Socialen for Brønderslev og Omegn, indtil Papiret begyndte at gløde.

Da de nitten Aar var gaaet, bøjede Peder Nielsen sig for Udviklings Lov.

Men han holdt ikke af det. Han var Vendelbo, ham skulde ingen komme og diktere.

Cementfabrikkernes høje Skorstene havde længe spyet deres hvide Røgskyer ud over det sydlige Vendsyssel. Store Dampere løb langs Kaj og lastede Cementsække baade ved Aalborg og Nørresundby.

Peder Nielsen begyndte af faa Cementstøv i sin fint vejrende Næse. Her var maaske noget at gøre?

Cement var ikke hans Fag, men det var Mekanik og Metal. For at lave alle disse fine Ting i Cement skulde man bruge Forme, og de skulde være af Metal.

Saa lavede Peder Nielsen dem. Det næste Skridt laa ligefor.

Cement skulde blandes godt for at være første Klasses. Det skulde blandes i første Klasses Tromler. Ja, - men "Pedershaab" lavede første Klasses Varer i Forvejen, saa hvorfor ikke lave Cementmaskiner ogsaa?

Og saa tog han fat paa det. Men det kunde ikke laves paa Beslagfabrikken ved Jernbanen. Der maatte en helt ny Fabrik til.

Det blev *Pedersheeb Maskinfabrik A/S*, der blev startet i 1915.

Den Dag, da Peter Nielsen i Tylstrup for første Gang saa Vindmøllens Hjul begynde at gaa rundt oppe paa Taget af Forældrenes Hus, havde han vel næppe drømt om, at hans Maskiner, inden der var gaaet et halvt Hundrede Aar, skulde gaa hele Verden rundt.

Der snurrer Cementblandemaskiner i Rusland, Argentina, Mexico, Bombay, Singapore, Brasilien, Sydafrika og Island; Snerydningsmaskiner fjerner Snedriverne paa internationale Flyvepladser og baner Vej for de Herrer Fokker, Juncker, Douglas, Lockheed og hvad de nu alle sammen hedder, disse det tyvende Aarhundredes hurtiggaaende Trafikmaskiner paa Fart mellem Landene.

Cementsøjler, Tagsten og Kloakrør støbes Verden over i Peder Niensens Forme; Veje faar den sidste Afpudsning med hans tunge Motortromler; og Brosten hamres paa Plads i Moskvas Gader og Buenos Ayres Plazaer med Stampemaskiner fra Brønderslev.

Rambukke tordner mod Pælehoveder, hvor Broer bygges og Bygninger rejses; Spil fra "Pedershaab" hejser Mursten og Mørtel til Tops i Stilladser, Gravkøer pruster og æder sig ind i Skrænter, Sten knuses til Skærver, og Lokomotiver fra Brønderslev haler af sted med Tipvognstog med snurrende Dieselmotorer som Drivkraft paa alle mulige Breddegrader. Traktorforspændte Kraner - Pumper - Murstensmaskiner - Libratorer - Snepløve skovler Sneen tilside, Snerydningsmaskiner spreder den som et nyt Snefog udover Markerne, bort fra Vejbanen, og Grusningsmaskiner følger efter for at fjerne de glatte Vejes Fare for Trafikken, saa Vogne med "Pedershaab" Generatorer trygt kan tage Svingene. Naar dertil kommer, at Svin guffer Mad i sig, som er tilberedt i Brønderslev-Foderkogere, kan man sikkert ikke med Rimelighed forlange et mere afvekslende Repertoire fra et enkelt Firma.

Og dog har Maskinfabrikken ikke tænkt paa at lade det blive ved det, man har naaet.

Oppe paa Tegnestuen sidder en Snes Ingeniører klumpet sammen om et Dusin store opretstaaende Tegnebrætter og lige saa mange Tegneborde.

Der bliver de ny Ideer til, *der* tager de Form og gennemprøves atter og atter paa det taalmodige Papir, indtil de en Dag er naaet saa vidt, at de kan materialiseres i Støbejern eller Staal og gennemprøves endnu en Række Gange, inden Fabrikens Kollektion bliver forøget med et nyt Nummer.

I den forløbne Tid var det Tørveælningsanlæggene, der var det store Nummer. Flere Hundrede Anlæg udgik fra "Pedershaab" og blev sendt ud over hele Landet. Det er dem, der har staaet og tøffet og snurret i de varme Sommerdage, for at De og jeg har kunnet sidde og hygge os lunt inden Døre ved Vintertide med en gammelkendt Duft af Tørverøg i vore Næsebor. Ellers har det været Generatorerne, der har staaet først paa Programmet.

Der er Lys i de mægtige Værkstedshaller langs Banelinjen Dag og Nat. Jern gløder, og Svejsmaskiner hvæser og sprutter et Fyrværkeri af Gnister til alle Sider som en Juletræsstjernekast af Kæmpeformat og af en saa intens Lysstyrke, at Øjet vil tage Skade af at se ind i den, hvis det ikke er beskyttet bag mørke Brilller. Der klinger og gnistrer og hamrer fra alle Sider Nat og Dag, Dag og Nat.

Gamle Peder Nielsen fik 6 Sønner. De tre staar i Spidsen for Fabrikkerne i Brønderslev. To har med Maskinfabrikken og dens Aflægger Vinduesfabrikken at gøre, en dirigerer Stamfabrikken, der i Dag akkurat som i 1886 fremstiller Bygningsbeslag. Siden 1927 har man haft en Afdeling i København, ogsaa den har vokset sig stor i det Tempo, der hidtil har været karakteristisk for Virksomheden i Brønderslev.

Hele Virksomheden breder sig nu over 20 Tusind Kvadratmeter, og herfra breder den sig videre ud over Jorden. Bedst ser man det store Verdenskort inde i Eksportafdelingen - forskelligt farvede Knappenaals-hoveder og brogede Baand fører ud til de fjerne, eksotiske Lande, hvor en "Pedershaab"s-Maskines trofaste og paalidelige danske Motorhjerter banker i Takt med Tidens Rytme.

Og Tempoet - ja, det kan ikke siges bedre end med tørre Tal.

I det første Aar, da Firmaet var i Virksomhed, var Omsætningen 207,212 Kroner. Ti Aar senere i 1925: 624,651. I 1935: 2,275,140. I 1939: 3,638,655 - i 1940: over 5,000,000 Kroner.

De Lønninger, der i den forløbne Tid er blevet udbetalt i Brønderslev, viser en Stigning fra 40,128 Kroner i 1915 til godt 1 Mill. i 1940.

Og alt dette er Resultatet af, at en fingernem Dreng fra Tylstrup fik Lyst til at sætte Foden under sin egen Drejebænk.

Uddannelse havde han ikke paa noget Felt, han var hverken Haandværker eller Handelsmand, havde ingen Eksaminer og ingen indflydelsesrige Bekendte i Ryggen. Men han havde alt det andet i sig - det, der i sidste Instans betyder noget. Han var Vendelbo som *de* er, naar *de* er bedst, han var selv støbt af Staal, og der var ingen Støbefejl.

En Dag vil man sikkert støbe hans Billede i Bronze og anbringe det paa en Sokkel et Sted i det smukke lille Anlæg overfor Fabrikken eller et andet Sted i den By, der i saa overvejende Grad skylder Drengen fra Tylstrup sin store Vækst, og gennem *hans* Arbejde har opnaaet, at Mennesker fra Kap det gode Haab til Alaska, fra Hong Kong til Guayaquil, nu og da maa stirre forvirret paa Skrivemaskinens Klaviatur og forgæves søge efter det mærkelige "Ø" i *Brønderslevs* Navn.

Brønderslev

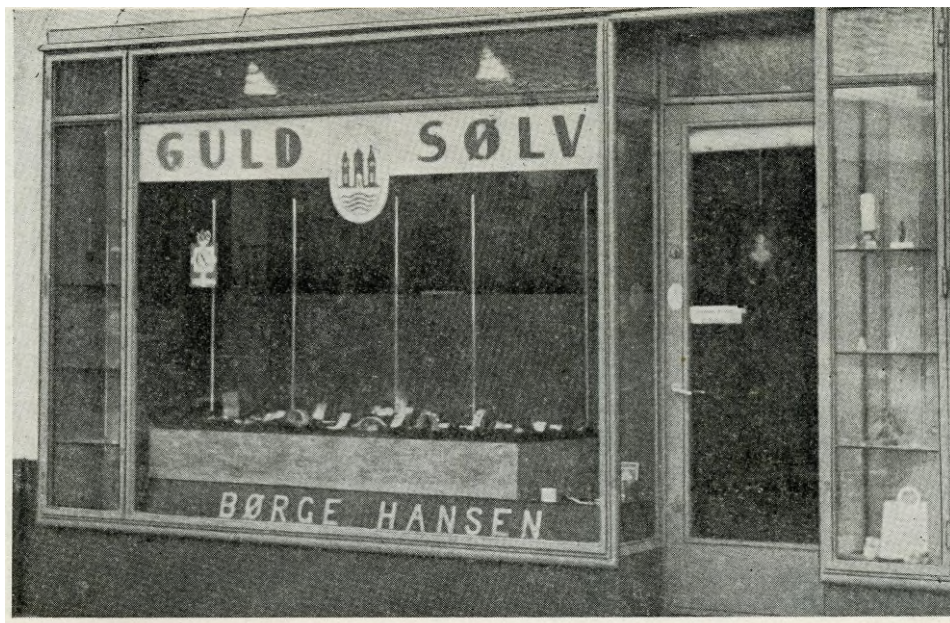
Brønderslev

Brønderslev

Brønderslev

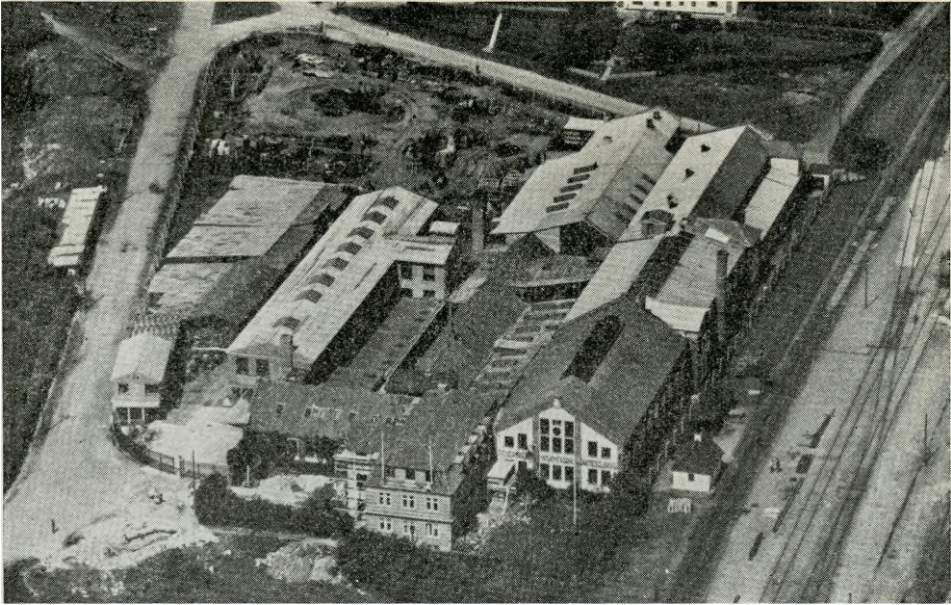

Fra Odense til Brønderslev

Børge Hansens Guldsmedeforretning blev grundlagt i 1893 af Urmager og Guldsmed P. Nielsen, der drev den til sin Død i 1932. Derefter blev den overtaget af Guldsmed Otto Christensen, der udelukkende drev Forretningen som Guldsmedeforretning.

I 1943 blev den overtaget af Guldsmed Børge Hansen, den nuværende Indehaver - der siden 1934 havde drevet et Guldsmedeværksted i Odense.

Oprindeligt lå Forretningen i Vestergade, men allerede i P. Nielsens Tid blev den flyttet til Bredgade, for endelig i Efteråret 1945 at rykke ind i de nuværende Lokaler i Ejendommen Algade 4.

Luftfoto af Virksomheden

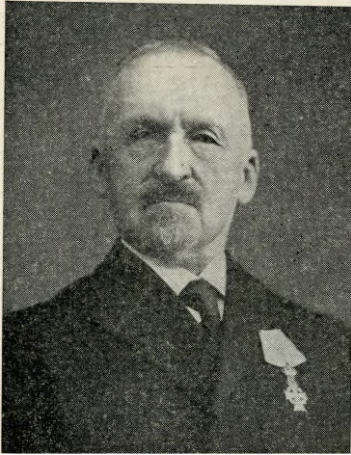
Eventyret om Pedershaab"

"Pedershaab"s Grundlægger, Fabrikant Peder Nielsen, fødtes i Ajstrup i Nordjylland den 21. Oktober 1854. Faderen var Landmand og Bødker, og Forholdene i Hjemmet var ret beskedne. I sin tidligste Barndom flyttede han med Forældrene til Sanden i Vestbjerg, hvor Faderen overtog en mindre Gaard. I Landsbyskolen fik han sin første nødtørftige Undervisning, men maatte samtidig hjælpe til baade i Hjemmet og i Marken.

19 Aar gammel fik Peder Nielsen Plads hos Fabrikant Rasch i Lindholm, der havde et mindre Maskinværksted. Han fik dog ikke straks Beskæftigelse ved Maskinfaget, men bestyrede Rasch's lille Landbrug, der bestod af to Køer, og iøvrigt bragte han Varer til Byen paa en Trækvogn.

Efter et halvt Aars Forløb fik han imidlertid Plads paa selve Fabriken med en Løn af 50 Rigsdaler om Aaret, og senere fik han lidt Akkordarbejde, hvorved Indtægten øgedes. Da han havde arbejdet hos Rasch i 3½ Aar, vilde han se sig lidt om i Verden og tog derfor til København, hvor han fik Plads hos Brændevinsbrænder Poulsen i Borgergade med en Løn af 60 Kr. om Maaneden samt fri Bolig, Øl og Brændevin.

I denne Stilling fik han ogsaa Anvendelse for sine Landbrugskundskaber, idet han foruden at hjælpe til i Brænderiet samtidig maatte passe Brænderiets 30 Køer. Hans Ophold i København blev dog ikke af lang Varighed. Han tog hjem og fik paany Arbejde hos Rasch.

En beskeden Start

I 1877 forlod Peder Nielsen Lindholm, og efter i nogen Tid at have syslet med Tanken begyndte han Opførelsen af et lille Værksted ved Forældrenes Hus. Her blev opført en lille Vindmølle, som kunde trække Slibemaskinen og Boremaskinen, og desuden anskaffedes en Ambolt, Skruestik og Klippemaskine. - Peder Nielsen havde forstaaet at lægge Penge op af sin lille Indtægt.

Han havde faaet samlet 440 Kr. sammen og laante dertil 500 Kr. af sin Fader, og med denne beskedne Kapital begyndte han 'Virksomheden. Omsætningen blev i Løbet Aar 825 Kr., det følgende Aar steg Omsætningen til det dobbelte, og han maatte antage en Smed og en Dreng til Hjælp. Varerne blev kørt en halv Mil til Sulsted Station paa Trille bør. Efter fem Aars Forløb blev det nødvendigt at udvide Fabrikken med en Bygning, dels til Udvidelse af Værkstedet og dels til Beboelse. Der blev antaget flere Arbejdere, der alle var paa Kost.

Det kneb dog stadig med Driftskapital, men ved Hjælp af en af sine gode Forretningsvenner fik han imidlertid købt en Grund i Brønderslev, hvor han opførte en Fabrik og et Beboelseshus, og der blev samtidig anskaffet en Dampmaskine. - Omsætningen var ikke saa god de første Aar. Overskuddet var ca. 400 Kr. aarlig, og Familien var blevet større, men Peder Nielsen vidste Raad herfor og satte Arbejdstiden op til 14-16 Timer i Døgnet, ligesom han fandt lettere Metoder at fremstille Varerne paa, og derefter bedredes Forholdene Aar for Aar, saaledes at Fabriken kunde sende egne Agenter ud.

Fabrikken brænder - og en ny opføres

I 1899 beskæftigedes 45 Arbejdere, men samme Efteraar nedbrændte hele Virksomheden tillige med forskellige Tilbygninger. - Alt Mandskab blev imidlertid efter Branden sat i Gang med at rydde Grunden, og en ny Fabrik, der var betydelig større, og som den Dag i Dag staar paa samme Sted, var i Løbet af et Par Maaneder atter i Drift.

De Artikler, der fremstilledes, var først og fremmest Bygningsbeslag, men omkring Aarhundredskiftet udvidedes Fabrikationen til ogsaa at omfatte Forme for Betonrør samt andre Artikler og Maskiner for Betonvareindustrien. Af alle disse Artikler i denne særlige Branche skabtes efterhaanden en særlig Afdeling, som udvidedes mere og mere under Værk-

fører Josephsens dygtige Ledelse. I 1914 var denne Afdeling ved Energi og Dygtighed blevet saa stor en Del af Virksomheden, at den maatte have egne Lokaler.

Der opførtes derfor en Fabriksbygning paa Vestsiden af Banen, og Aaret efter, i 1915, dannedes et Aktieselskab for denne Afdeling med Josephsen som Direktør. Der blev nu næsten ustandseligt optaget nye Artikler, af hvilke bl. a. bør nævnes de kendte "Jutlandia"- "Globe"- og "Cyclone" Blandemaskiner.

Eksporten tages op

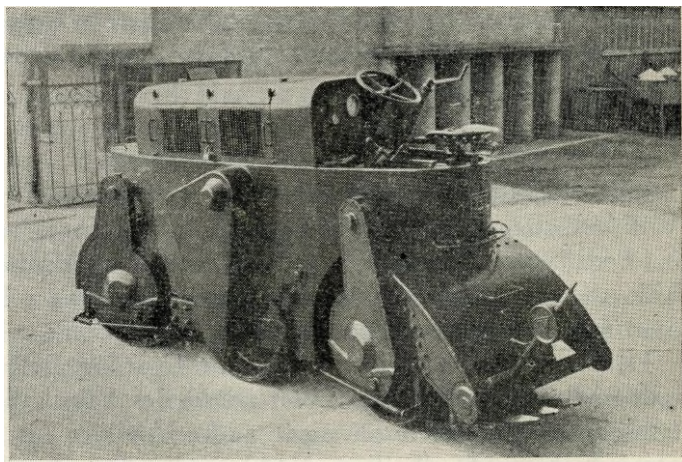
Da der syntes at være Muligheder for Eksport af Betonvaremaskiner, blev de første Forberedelser truffet for Eksport, og det varede ikke længe, før disse Bestræbelser kronedes med Held, idet der i Løbet af kort Tid kunde afsluttes Kontrakter med Repræsentanter i flere Lande.

Af Fabrikant P. Nielsens fem Sønner blev Ingeniør P. J. Nielsen efter endt Uddannelse i Efteraaret 1916 ansat som Meddirektør, og en anden Søn, Ingeniør O. Nielsen, indtraadte som Direktør, da han i 1927 vendte hjem fra et fleraarigt Ophold i Amerika. Derefter frattraadte P. Josephsen, idet Firmaet blev et Familieaktieselskab.

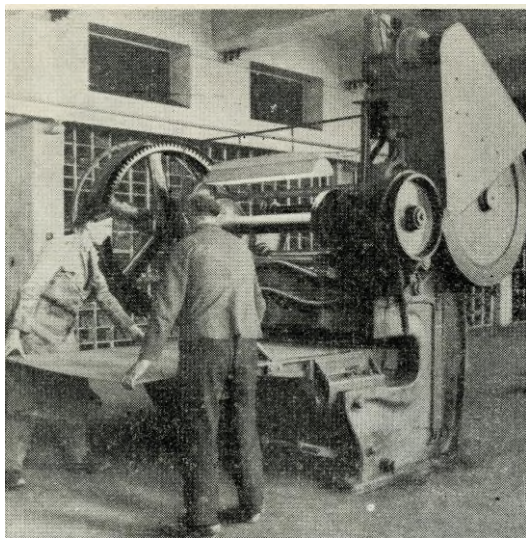
Fabrikant P. Nielsen havde altid haft et vaagent Øje for Betydningen af moderne Arbejdsmetoder, og i samme Spor er de to Sønner gaaet, idet det den Dag i Dag anses for en Livsbetingelse for Fabrikken, at der arbejdes med de bedste Arbejdsmaskiner, der kan skaffes, og der er jævnlig foretaget betydelige Udvidelser af Fabriksbygningerne.

Den første Kreds af Eksportmarkedet er med stor Dygtighed udvidet, saaledes at den for den sidste Verdenskrig omfattede en Mængde europæiske og oversøiske Lande. - Firmaet "Pedershaab Maskinfabrik A/S" er nu praktisk talt kendt over hele Verden. Det siger sig selv, at der fra de mange Repræsen-

tanter stadig kommer nye Krav om Specialiteter i Maskiner efter de mange forskellige Landes Behov, og Ledelsen har altid med Storsyn imødekommet alle Krav, og Rækken af specialmaskiner er meget lang. Men - selvom der saaledes er gjort alt for at tilfredsstille Kravene udefra,

Et af "Pedershaab" Maskinfabrik's nyeste Fabrikata: Den verden spatenterede Vibrations-Vejtromle Type P M 7 A

har man ingenlunde forsømt de Muligheder, der findes her i Landet.

I Aarenes Løb er der konstrueret en anseelig Række af Specialmaskine for Indlandets Behov. Foruden Forme og Maskiner til Fremstilling af Betonrør og andre Betonvarer er der Maskiner og Redskaber for Byggevirksomhed, Vejbygning, Entreprenørvirksomhed m. v. Som nogle af de vigtigste Fabrikater kan nævnes: Beton-og Mørtelblandemaskiner,

Op-hejsespil for mange forskellige Formaal, Vejtromler, Brolægningsstødemaskiner, Rambukke og Rambukspil til Pæleramning samt Motorlokomotiver og Gravemaskiner.

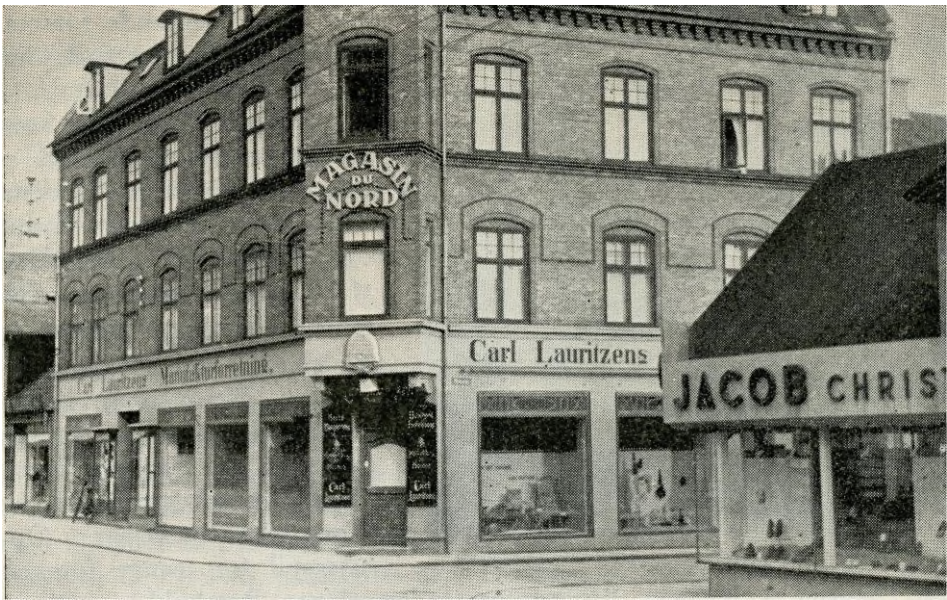
Hovedstaden erobres

I Aaret 1929 købtes Fabriklokaler i København, beliggende Fuglebakkevej 108. Her indrettedes Værksted, Lager, Udstilling og Afdelingskontor, og som Leder ansattes Ingeniør I. P. Købke, der med Energi og stor Dygtighed igennem Aarene har forestaaet denne Gren af Virksomheden. Senere er denne Afdeling flyttet til Dorthea vej 57, hvor Firmaet har bygget en moderne Værksted- og Lagerbygning for Betjening af Kunderne Øst for Storebælt.

Som en Historie for sig kan nævnes, at Firmaet i 1932 lod bygge en ny selvstændig Fabrik i Brønderslev for Staalvinduer og Døre, og denne Virksomhed blev en stor Succes fra Starten, idet den i Løbet af kort Tid foruden Leverancer af Staalvinduer til en Række mindre Byggeforetagender fik Leverancerne til en lang Række af Landets største Byggerier, saavel private som offentlige.

I 1942 oprettedes en Motorafdeling i Søndergade, ligesom Fabrikken udvidedes med en stor Lagerbygning. Ogsaa Salgsorganisationen er blevet mere omfattende i Aarenes Løb, og foruden at være repræsenteret paa alle betydende Pladser paa Verdensmarkedet fik Virksomheden sit eget Salgskontor i Sverige, "Pedershaabs Agenturaktiebolag", Stockholm. - Iøvrigt oprettedes en Salgsafdeling i Aarhus, og denne er under Ingeniør V. K. Lunds dygtige Ledelse blevet af stor Betydning for Firmaets Forbindelse med Kunderne i Midt- og Sydjylland samt paa Fyn.

Fabrikant P. Nielsen døde, i 1936, og Virksomheden ledes nu af de to Sønner, Direktør Peder J. Nielsen som administrerende Direktør og Direktør Oscar Nielsen som teknisk Direktør. Der beskæftiges som Regel 4-500 Mand.

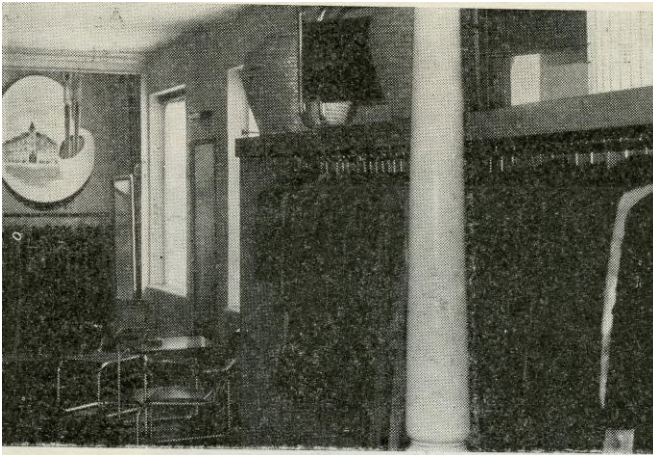

Forretningen, der er vokset op sammen med sin By

Carl Lauritzens Manufakturforretning i Brønderslev blev grundlagt i 1898 under meget beskedne Forhold. Carl Lauritzen begyndte oprindeligt sin Karriere som Forretningsmand i Skjern, hvor han i 1894 havde startet en mindre Manufakturforretning. Som den fremsynede Mand, han var, indsa han imidlertid, at Byen i Vendsyssels Hjerter vilde gaa en større Fremtid i Møde end Vestkyst-Byen, og 1898 rykkede han sine Teltpæle op og flyttede til Brønderslev.

Da Jernbanen først var blevet anlagt, voksede Brønderslev ogsaa støt og rolig - og Carl Lauritzens Forretning og Byen fulgtes troligt ad i Bestræbelserne for at naa i Vejret.

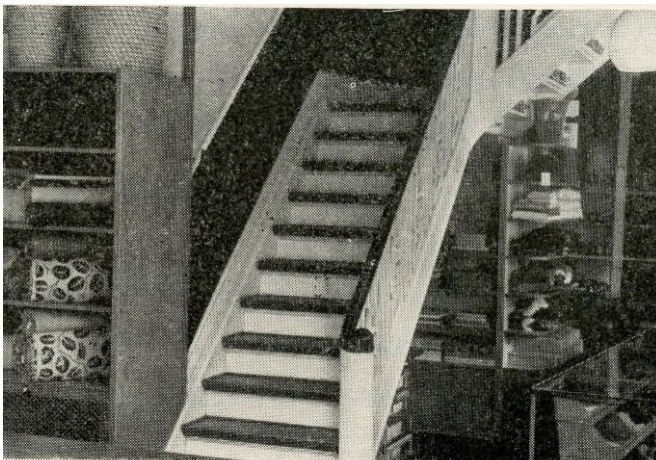
Carl Lauritzen placerede i Begyndelsen sin Forretning i Nygade, men det varede ikke længe, før han søgte ud mod Hovedgaden, Bredgade, og Lokale efter Lokale blev taget i Anvendelse. I 1907 kom den første store Udvidelse, og de senere Udvidelser, der fulgte, kulminerede i 1912, da 1. Etage i den store Forretningsejendom blev inddraget til Forretning. Der

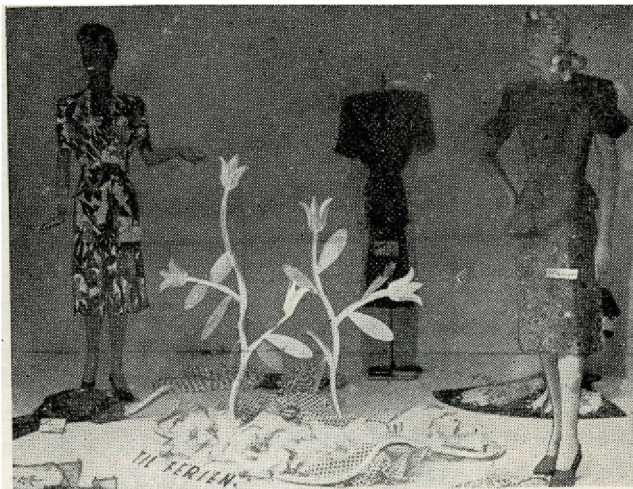
blev her indrettet
Konfektions"
af delinger med
Prøveværelser etc.
Sammen med
Udvidelsen i 1907
fik Carl Lauritzen
Udsalg for
Magasin du Nord,
og denne,
Forbindelse med
det store aner-
kendte Københav-
nerfirma har været
vedligeholdt
siden.

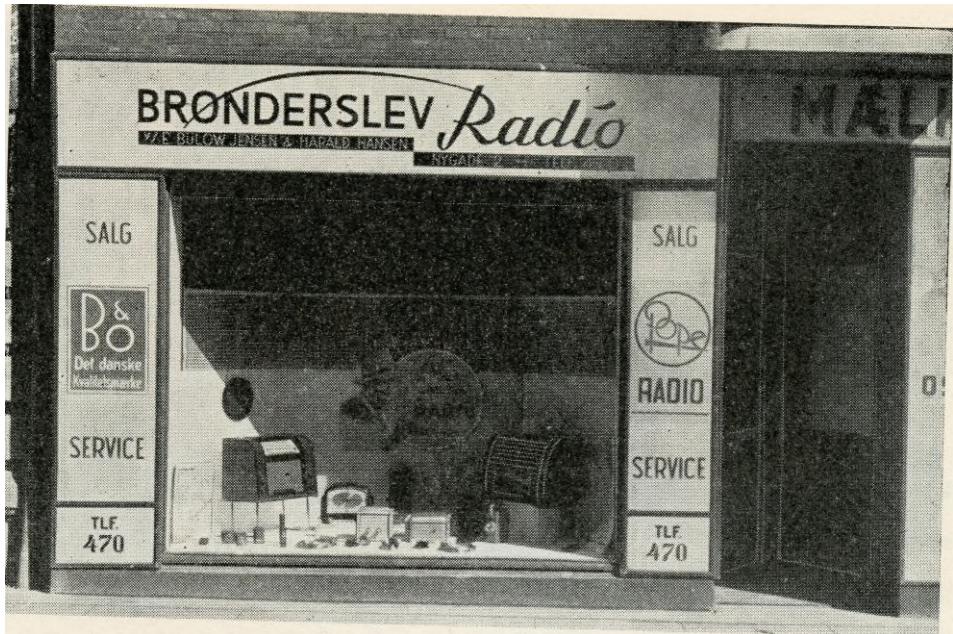
"Da Carl Lauritzen afgik ved Døden i 1934: havde Forretningen faaet en Størrelse og et Omfang, som han vel ikke selv havde turdet drømme om, dengang han startede sin Virksomhed i et lille Lokale 36 Aar tidligere. Men Carl Lauritzen havde Evnen til at omgaas Vendelboer og til at føre de Varer, Vendelboerne ønskede, og han skabte efterhaanden en Forretning, hvor Folk kunde blive ekviperet fra yderst til inderst - og det var kun de bedste Varer, han førte i sin Forretning. Efter Carl Lauritzens Død blev den store Forretning videreført af hans Enke, Fru Christiane Lauritzen, der gennem Aarene, særlig i de vanskelige Aar i Starten, havde været intimt knyttet til Virksomheden.

Ved Hjælp af en Bestyrer fortsatte hun Ledelsen af dette store Foretagende i den samme Aand og efter de samme Principper, hvormed Carl Lauritzen ledede det - ærligt og redeligt Købmandsskab var den fremherskende Faktor.

I Ledelsen af Forretningen har Fru Lauritzen i de senere Aar været bistaaet af sin Søn, N. R. Lauritzen, der er ansat som Prokurist.

Byens eneste Radio-Specialforretning

Den eneste Radio-Specialforretning ligger i Nygade. Den blev i sin Tid etableret af Ewald Steensen, der drev Forretningen med E. Bülow Jensen som Bestyrer. Men den 10. Maj 1941 købte Bülow Jensen og Radiotekniker Harald Hansen Forretningen, og de drev den. derefter i Fællesskab til 1. Januar 1945, paa hvilket Tidspunkt Bülow trak sig tilbage. Forretningen har derefter siden været drevet af Harald Hansen, der tidligere havde drevet et Radioværksted i Algade 10.

Forretningen har altid været beliggende paa samme Plads i Nygade, men den er flere Gange blevet udvidet og moderniseret. Bl. a. er der saaledes blevet indrettet et moderne Service-Værksted med de nyeste Maaleinstrumenter.

Brønderslev Apotek

Forud for Oprettelsen af Brønderslev Apotek gik en lang Række Forhandlinger, som strakte sig over flere Aar Endelig den 31. Juli 1883 blev der meddelt Apoteker J. S. Malling i Hallund Bevilling til at oprette et Hjælpe-Apotek i Vester-Brønderslev. Det viste hurtigt sin Eksistensberettigelse ved i Løbet af kort Tid at have betydelig større Omsætning end Moder-Apoteket i Hallund.

Ved kongelig Resolution af 23. Marts 1898 blev Brønderslev Apotek gjort selvstændigt, og Bevilling meddeltes den daværende Bestyrer af Hjælpe-Apoteket J. O. Moe. Han blev i 1911 forflyttet til Nykøbing F. og efterfulgtes af Gutzon F. Petersen, der døde i 1923, hvorefter Apoteker

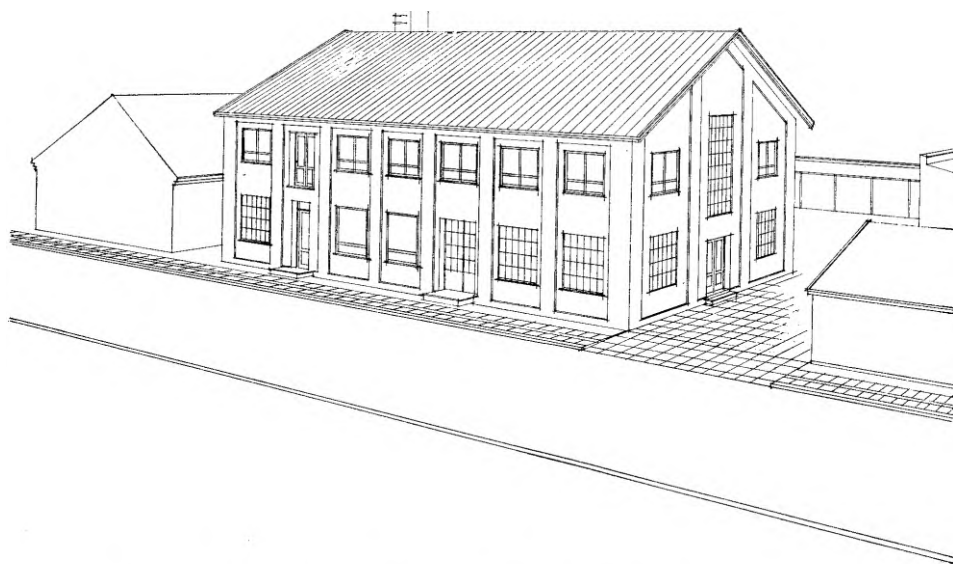
L. J. Dræbye fra Ikast fik Bevilling og drev Apoteket til sin Død i 1931. Den næste Indehaver var Forfatteren, Apoteker O. J. Rahbek, der i 1943 søgte, og fik bevilget sin Afsked pr. 1. April s. A.

Ved kongelig Resolution af 19. April 1943 blev der meddelt den nuværende Indehaver, Apoteker Johs. Møller, Bevilling til at drive Brønderslev Apotek.

Han overtog dette den 1. Maj 1943 og gik straks i Gang med en nødvendig Udvidelse og Modernisering af Lokalerne, saa de svarer til de meget store Krav, der stilles til et Nutids-Apoteks Indretning og Drift.

Købstadens rivende Udvikling nødvendiggjorde et fuldt moderne Apotek med dertil hørende tekniske Hjælpemidler.

Brønderslev Apoteks smukke, stilrene Bygning er beliggende Bredgade 27 - omtrent i Byens Centrum. Den nuværende Bevillingshaver nyder paa Grund af sin personlige Elskværdighed og store faglige Kunnen stor Anseelse blandt Byens og Omegnens Befolkning.

Nytte- og Prydgenstande i Metal

Med et Minimum af Værktøj, men fuld af Virkelyst og Energi lagde K. Poulsen i 1925 Grunden til sin Virksomhed. Forinden havde han gennem et Aars Tid været Medindehaver af et andet Firma i Branchen, som han startede i Kompagni med N. Barslund. - K. Poulsen vilde imidlertid staa helt paa egne Ben, og inden længe var hans Gørtleri og Metalstøberi et Foretagende, der blev regnet med.

Til at begynde med omfattede Produktionen væsentlig Støbning af Raagods i Metal, saavel haand. som maskinformet, men efterhaanden som Virksomheden blev udvidet og nye Maskiner anskaffet, gik man over til ogsaa at fremstille færdige Varer, f. Eks. Dørgreb, Dørhanke og Beslag for Staalvinduer m. m.

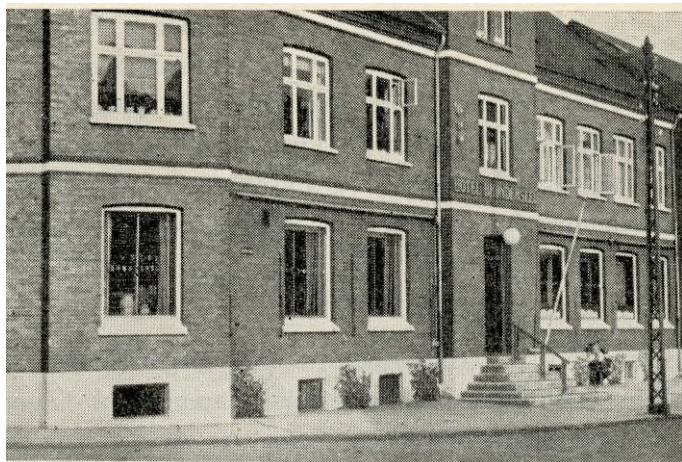
Før Krigen var denne Produktion saa stor, at den i det væsentlige beskæftigede ca. 10 Mand, men da der under Krigen kom Forbud mod Anvendelse af Metal til disse Varer, maatte Mandskabet nødvendigvis indskrænkes. Der opretholdtes dog under Krigen ret god Beskæftigelse, idet man slog ind paa Fremstilling af Foringe, Karburatordele og andre Reservedele til Biler og Motorer, - Ting der ikke mere kunde fremskaffes fra Udlandet.

Ovennævnte er i ret høj Grad udført i Massefabrikation, men K. Poulsen har altid gennem Aarene interesseret sig for det kunstbetonede inden for Faget, og der er da ogsaa efterhaanden udført adskilligt i den Retning paa Værkstedet, dels efter andres og dels efter egne Tegninger og Modeller, Ting som- Fanebeslag, Lysestager, Lampetter og Lysekroner, samt Ornamerter, Vaser og Aladdinslamper for Gravsten, og Indhegninger for Gravsteder.

K. Poulsen begyndte i sin Tid sin Virksomhed i et lille, meget beskedent Værksted i Gaarden Vestergade 20, men efter at der i Aarenes Løb Gang paa Gang er udvidet, er Pladsen nu blevet for Trang, og da det ikke er muligt at udvide her, har Poulsen erhvervet en større Ejendom i Gravensgade 4, som nu er under Omforandring, her vil der blive de bedste Arbejdsforhold for Arbejderne, og Mulighed for Udvidelse af Produktionen, saadan at man vil kunne paatage sig enhver Opgave inden for Branchen.

I Tidens Løb har K. Poulsen forstaaet at omstille Fabrikationen efter de stadig skiftende Krav og ved samvittighedsfuld Betjening af Kunderne oparbejdet en Virksomhed, der nyder almindelig Anseelse, og efter den nye Udvidelse af Virksomheden turde Fremtiden ventes at byde paa yderligere Fremgang.

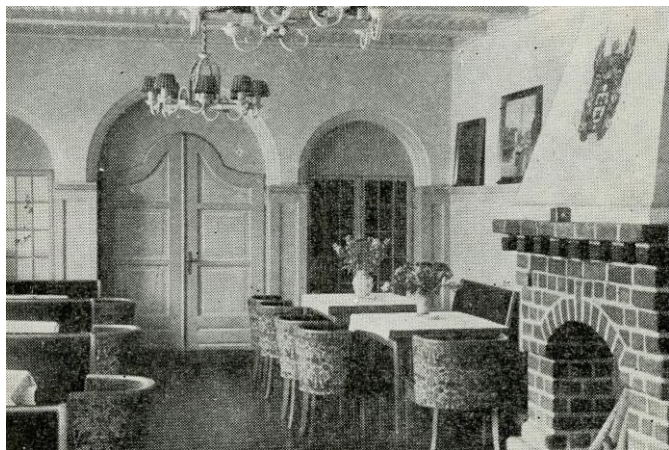
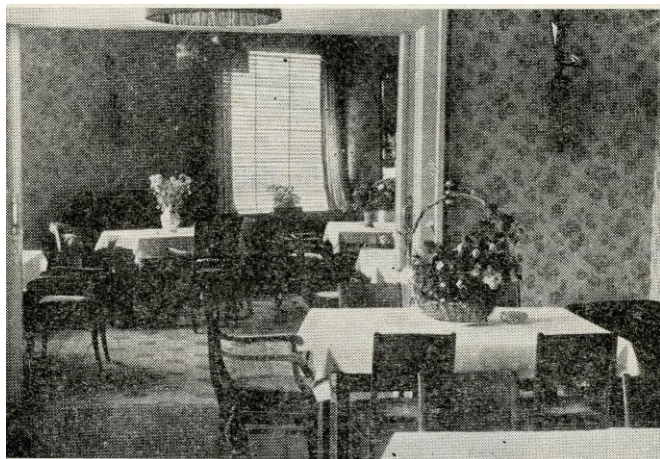
Hotel

Brønderslev

Omkring 1870, da Banen blev anlagt gennem Brønderslev, blev der lige over for Banegaarden bygget en

Gæstgivergaard, der var Begyndelsen til det nuværende Hotel Brønderslev. - I 1898 blev Gæstgivergaarden ombygget til Hotel, og Udvidelserne og Moderniseringen har derefter holdt Trit med Tidens Krav. I Dag fremtræder Hotel Brønderslev som en fuldt ud moderne Hotelvirksomhed – Værelser med varmt og koldt Vand, hyggelige Spisestuer - bl. a. en Pejstue - en Varietasal, "Marokkosalen", hvor der jævnligt er Dansant samt en stor Teatersal, hvor omrejsende Teaterselskaber holder til, ligesom Byens og Egnens større Festligheder afholdes her.

Hotellet har nu gennem 37 Aar været drevet af Hotelejer H. Espensen, der kom til Brønderslev i 1909.

Planteskole i 3. Generations Eje

Graven's Planteskole har en Anseelse og et Ry, som naar ud over Vendsyssels Grænser. Det er et af de ældste Firmaer i Branchen, idet dets første Begyndelse gaar tilbage til Aaret 1878, da Firmaets Grundlægger, Jens Graven, startede et Køkkengartneri.

Virksomheden blev drevet i denne Form indtil 1910, da Sønnen, C. Graven, overtog den. C. Graven's specielle Interesse var Planteskoledrift, og paa dette Felt havde han faaet sin Uddannelse. Gartneriet blev derfor fuldstændig omlagt, og inden længe var Graven's Planteskole et kendt Begreb.

I Aarenes Løb er foretaget adskillige Udvidelser. Man begyndte saaledes i 1878 med $\frac{1}{2}$ Tønde Land, medens man nu disponerer over 20 Tønder Land, og medens Grundlæggeren i sin Tid kunde klare det hele selv, har Firmaet nu Beskæftigelse til 7 Mand hele Aaret, i Sæsonen endda 12 Mand.

I 1934 blev Planteskolen overtaget af Grundlæggerens Sønnesøn, J. Graven, der er født den 6. Februar 1905. Han er uddannet i Virksomheden og har desuden studeret Planteskoledrift i Udlandet, bl. a. i Holland og Frankrig.

Firmaet drives nu som en alsidig Planteskolevirksomhed med Roser, Frugttræer, Læ- og Hegnsplanter samt Naaletræer som særligt Speciale.

Selvom Hovedparten af Produkterne afsættes i Vendsyssel, har Planteskolen dog Kunder over hele Landet og havde for en ikke ringe Eksport til Færøerne og Island.

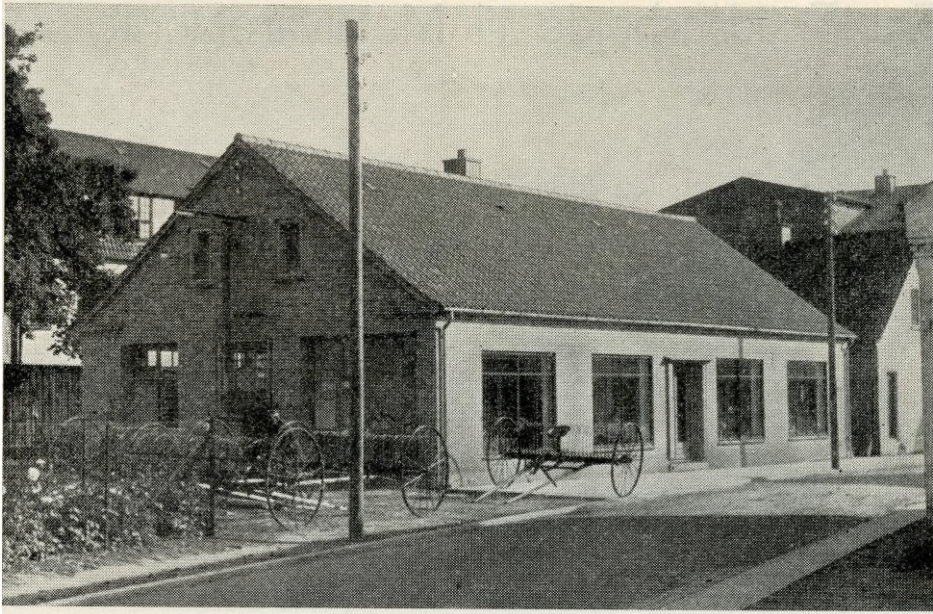

Se - køb - og bliv tilfreds!

Under meget beskedne Forhold grundlagde Isenkrammer Jens Stagsted i 1909 den Forretning, der senere skulde blive til en af de største i Byen. Jens Stagsted kom fra Hjørring og havde saaledes et godt Kendskab til Vendelboernes Ønsker og Fordringer. Forretningen voksede da ogsaa støt og roligt, og i 1919 maatte der foretages den første større Udvidelse, hvorved en Naboforretnings Lokaler blev lagt ind under Isenkramforretningen. Paa samme Maade fandt den næste større Udvidelse Sted i 1941.

Jens Stagsted leder endnu selv Forretningen, dog nu bistaaet af en Søn, Holger Stagsted, der er uddannet i Faderens Forretning og ligesom sin Fader ogsaa har været paa Studieophold i Udlandet.

Virksomheden fører i Dag et meget velassorteret Lager af Værktøj, Glas, Køkkenudstyr og andre Varer indenfor Branchen, ligesom Forretningen i de senere Aar har drevet en omfattende Handel med Støbegods og andre Bygningsartikler. I den store moderne Forretning er i Dag beskæftiget et ret stort Personale.

Et gammelt og kendt Landbrugsmaskinfirma

For ca. 35 Aar siden startede N. J. Torpegaard, det siden saa kendte Landbrugsmaskinfirma i Brønderslev. Starten var beskednen, men Egnens Landbrugere lærte hurtigt, at de i Forretningen fik en reel og god Behandling, - og blev Kunder for Livet her. I 1927 blev den senere Indehaver af Virksomheden ansat hos N. J. Torpegaard, og da Kr. Jensen havde været ansat her i 11 Aar, overtog han i 1938 Firmaet som Eneindehaver.

Firmaet er vokset samtidig med, at Landbrugets Mekanisering er skredet frem, og i 1945 var de daværende Pladsforhold blevet for snævre, og den 1. Jan. 1946 rykkede Virksomheden ind i nybyggede Lokaler paa den modsatte Side af Gaden.

Medens Virksomheden nu i overvejende Grad beskæftiger sig med Salg og Reparation af Landbrugsmaskiner, har den i Perioder ogsaa selv fremstillet færdige Landbrugsmaskiner, bl. a. Halmpakkere, Ukrudts- og Fjederharver, Roetørvaskere og lignende.

Fra Fritidsarbejde til Metalvarefabrik

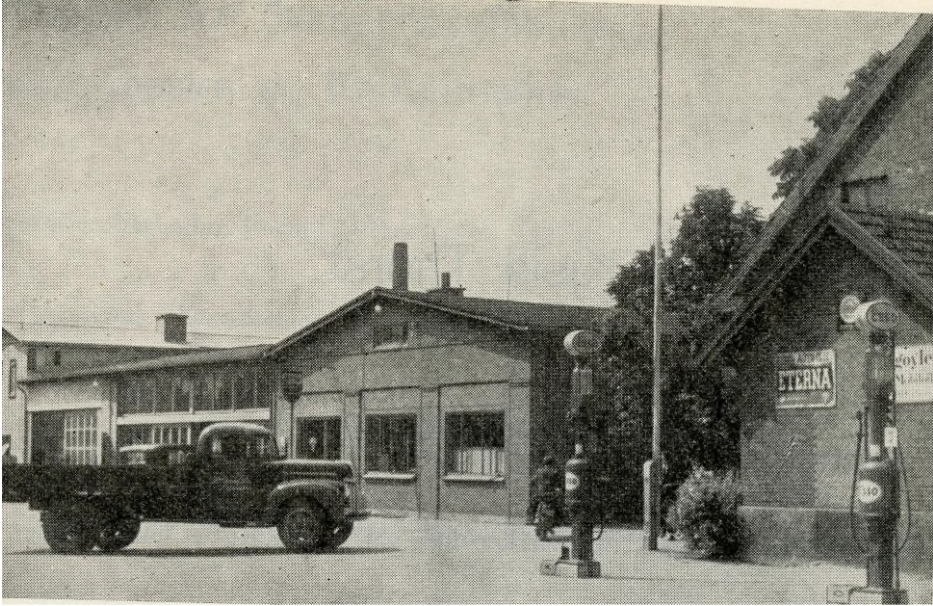
Eventyrets Tid er ikke forbi, siger man Gang paa Gang, naar noget mærkværdigt eller - skal vi sige - usandsynligt er sket. I mange Tilfælde er der en Forklaring paa alt - ikke blot den sædvanlige Floskel: "Han har vel nok været heldig". Det er ikke altid Heldet, der er det afgørende for Resultatet. Tit og ofte ligger der et stort Slid bag dette, et Slid, der ene og alene er bestemt af et maalbevidst Arbejde og Tanken om at naa noget, at udrette noget her i Livet.

For en halv Snes Aar siden begyndte de to Brønderslevborgere, Axel Christensen og Chr. Munkholm, der var ansat paa en Maskinfabrik, at lave nogle Smaating indenfor Metalvarebranchen i deres Fritid. Efter nogle Aars Forløb havde dette Fritidsarbejde taget et saadant Omfang, at de kunde starte deres egen Virksomhed, og dette skete i 1939.

Paa Fabrikken fremstilles i Dag forskellige Smaadele til Cykler, Lygteholdere, Træskobeslag, Lyddæmpere til Biler samt meget, meget andet. Produkterne afsættes til Grossister over hele Landet.

Fabrikken, der er blevet udvidet i flere Tempi, efter som Produktionen er forøget, beskæftiger i Dag 6-7 Mand.

Dette var altsaa "Eventyret" om to Kammerater, der gennem et maalbevidst Arbejde naaede, hvad de havde sat sig for.

Nu kan vi atter køre!

Ford Afdelingen i Brønderslev blev oprettet i 1935. Det var Automobilforhandler Gravesen, Dronninglund, der etablerede Afdelingen med den nuværende Indehaver, Hr. Krog Jensen som daglig Leder. Paa denne Maade blev Virksomheden drevet til 1942, i hvilket Aar Krog Jensen overtog Firmaet for egen Regning.

Virksomheden, der startede under meget beskedne Forhold, laa oprindelig midt i Byen, men flyttedes efter faa Aars Forløb til den nuværende Plads, hvor der bl.a. var bedre Udvidelsesmuligheder. Her blev der bygget Autoværksted, Smørehal og lignende, og man staar netop. nu foran en betydelig Udvidelse, idet der skal indrettes en moderne Udstillingshal, ligesom den nuværende Smøre- og Vaskehal skal inddrages til Værksted, og ny Smøre og Vaskehal bygges ved Siden af.

Virksomheden beskæftiger i Dag 25 Mand.

Murermester Kjeld Thorst

Murermester Vilhelm Thorst startede i 1927 under beskedne Forhold" men som den dygtige Haandværker, han var, lykkedes det ham i Løbet af nogle Aar at faa oparbejdet en betydelig Virksomhed, blandt andet har han saaledes været med ved Opførelsen af Friluftsbadet i Brønderslev, Jydske Arsenal's Bygninger i Hjørring, Hjørring Sygehus, foruden ca. 30 større og mindre Beboelsesejendomme i Brønderslev. Vilhelm Thorst, der var Medlem af Brønderslev Byraad og Ligningskommissionen i Brønderslev, afgik ved Døden i 1944. Virksomheden fortsættes nu af hans Søn, Kjeld Thorst, der har faaet sin haandværksmæssige Uddannelse hos Faderen, og saaledes videreføres Firmaet i de samme gode Spor som hidtil.

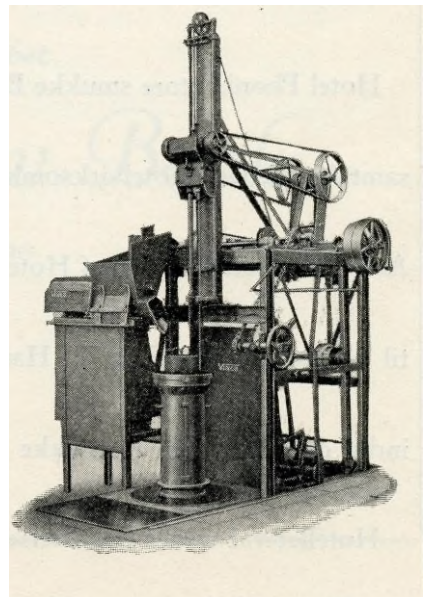
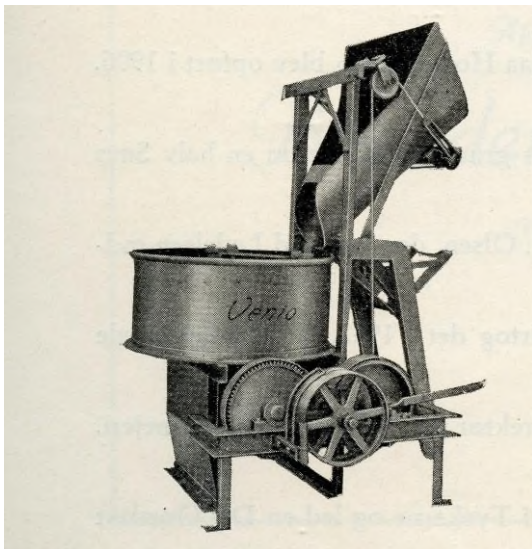
Maskiner for Cementvarefabriker, Murermestre og Entreprenører

Under beskedne Forhold startede C. Tipsmark og N. Høgh i 1924 en Virksomhed i Brønderslev under Firmanavnet:

Cementstøberiernes Redskabsforsyning.

Branchen og leverer i Dag alle moderne I de forløbne Aar har Firmaet optaget Fabrikation af alle Maskiner inden for Typer i egne Konstruktioner.

Foruden Levering til det danske Marked, har Firmaet gennem mange Aar eksporteret en stor Del af Produktionen til Norge og Sverige.

Hotel Phønix staar atter til Gæsternes Disposition

Hotel Phønix store smukke Bygning paa Hovedgaden blev opført i 1906, samtidig med at Hotelvirksomheden blev grundlagt. Gennem en halv Snes Aar blev Phønix drevet af Hotelejer Chr. Olsen; der forestod Ledelsen indtil den nuværende Ejer, V. Hansen, overtog det i 1942. V. Hansen havde indtil da gennem en Aarrække været Direktør for Silkeborg Andelsmejeri.

Hotellet var under Besættelsen besat af Tyskerne og led en Del Overlast

i Krigsaarene, men Hotelejer V. Hansen har nu ofret store Beløb for at faa det istandsat og nymonteret, og det fremtræder nu atter som en moderne Hotelvirksomhed med 15 smukt monterede Værelser med varmt og koldt Vand og andre Bekvemmeligheder.

I Hotellets store Sal, der kan rumme 350 Mennesker til Spisning, afholdes Aaret rundt mange af de større Festligheder for Byens og Egnens Foreningsmedlemmer. Hotellet indeholder saavel en mindre Sal som Selskabslokaler og Udstillingslokaler.

Aktieselskabet

Brønderslev Bank

STIFTET 1896

PLANTESKOLEN I ØSTERGADE

er grundlagt i 1891 af Karl Nielsen Spejlborg. I 1930 fik hans Søn, Helge Spejlborg, Planteskolen i Forpagtning, og paa denne Maade blev det drevet, til Helge Spejlborg i 1940 overtog det for egen Regning. Gartner Helge Spejlborg har faaet sin Uddannelse i Faderens Virksomhed, paa Hjortsøs Planteskole i Svebølle, Salling Planteskole, Lomborgs Planteskole ved Aalborg samt paa Aagaard og Aarslev Havebrugsskoler.

I Starten blev Planteskolen drevet sammen med et mindre Landbrug med 3 Hektar Land, men i 1940 blev det udvidet og drives nu udelukkende som Planteskole. Produkterne, Frugttræer og Buske, Roser, Sirbuske, Stedsegrønne, Skov-, Læ- og Hækplanter, afsættes en gros over hele Landet, ligesom Planteskolen er Leverandør til Landbo- og Husmandsforeninger samt til Brønderslev Plantningsforening.

Der skal smøres, før der kan køres

I 1926 overtog Automobilhandler S. Møller et mindre og ubetydeligt Autoværksted i Brønderslev. Virksomheden havde ved Møllers Overtagelse ligget stille i nogen Tid, men det varede ikke længe, før der kom Gang i Forretningen. Saaledes var der ved Starten kun Plads til 2 Biler i Værkstedet, i Dag er der Plads til 20, og Virksomheden beskæftiger nu en halv Snes Mand.

Udvidelserne er kommet lidt efter lidt, den første blev foretaget i 1931, men allerede i 1935 maatte en ny og stor Udvidelse til for at give Plads til de mange Biler, der blev sendt til Reparation.

Foruden det store Reparationsværksted driver S. Møller ogsaa Handel med Biler, og han har bl. a. Forhandling af 2 amerikanske, 2 engelske og 1 tjekkoslovakisk Bilmærke (Rute- og Lastbiler samt-Personvogne).

Axel Andreasen,
Brønderslev

Da Maskinarbejder Axel Andreasen i 1926 vendte hjem efter endt Soldatertjeneste begyndte han et mindre Cykleværksted i Brønderslev.

Begyndelsen var saa beskeden, som det vel kunde tænkes, men i Løbet af kun 4 Aar, var Forretningen vokset saa stærkt, at Andreasen kunde købe egen Ejendom, og her indrettede han Forretning og Cykle-reparationsværksted. I 1939 fulgte den næste Udvidelse, og i 1945 blev Værkstedet paany udvidet.

Foruden Reparation af og Handel med Cykler omfatter Forretningen ogsaa en Afdeling med Radioapparater.

Mejeriforsyningen "Brønderslev"

Virksomheden blev oprettet i 1921 af Mejeriejer Pedersen og i 1936 overtaget af M. Christiansen. Christiansen drev Mejeriet til 1943, da den nuværende Indehaver, Aage Kristensen, overtog det.

Mejeriet blev i sin Tid oprettet for i særlig Grad at forsyne Byens Befolkning med Mælk, som leveres direkte fra Landmændene til Mejeriet, hvor det behandles. - Salget sker dels fra Detailudsalg og dels fra Mælkevogne.

O. Henriksen, Cykler og Radio

Nu er der atter ved at komme Fart i Importen af de gode gamle Cykler, og længe varer det sikkert ikke, før vi atter herhjemme kan sige - i Danmark har hver eneste Indbygger sin Cykle. - Importen af Radioapparater og Reservedele til Radioer er ogsaa blevet livligere, og paa dette Omraade kan det heller ikke vare længe, før vi indtager den sædvanlige Plads som det Land, der har de fleste Radiolyttere.

Cykle- og Radioforretningerne Landet over har haft en drøj Tid at komme igennem, men der er gjort alt for at yde saa tilfredsstillende en Service, som det med de forhaandenværende Materialer var muligt.

I Brønderslev er O. Henriksens Cykle- og Radioforretning kendt for sit gode og samvittighedsfulde Arbejde.

Den blev etableret i 1935 af Axel Thomsen, der drev Forretningen indtil 1945. I dette Aar blev Virksomheden overtaget af O. Henriksen, der dengang kom fra Kolding.

I Starten blev Forretningen drevet som ren Cykleforretning med Salg og Reparation af Cykler, men senere er Radiobranchen inddraget under Forretningens Virkeomraade.

Hvor Moden er

Løv ...

Frøken Ellen Christensen har nu drevet sin eksklusive Hatteforretning i Brønderslev gennem 15 Aar, og "Modehuset" er i den forløbne Tid vokset op til at være den største indenfor Branchen i Byen.

Forretningen blev tidligere drevet af Fru A. Hansen gennem en Aarrække og har før i Tiden været beliggende i Bredgade og Adelgade.

Det er udelukkende Damehatte, der forhandles i "Modehuset", og langt de fleste fremstilles i Forretningens egen Systue.

Her bor Karetmageren

Den kendte Karetmagervirksomhed i Brønderslev blev etableret i 1919 af daværende Karetmager A. G. Christensen, der tidligere havde arbejdet som Karetmager-Mestersvend i Byen. Virksomheden startede under beskedne Forhold i et Kælderlokale under Hotel Phønix, men allerede efter 1 Aars Forløb, blev det nødvendigt at flytte til større Lokaler. A. G. Christensen drev Virksomheden indtil 1937, hvor han afløstes af Sønnen Knud Georg Christensen, der havde faaet sin Uddannelse i Faderens Forretning. I Øjeblikket beskæftiger Virksomheden 4-5 Mand og fremstiller udelukkende Hestevogne og specielle Trædele for alle Maskiner.

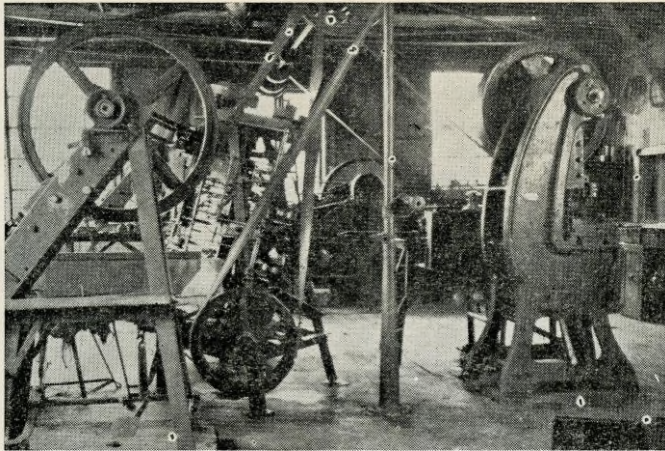

Handelsgartner
Børge Larsen

I 1938 overtog B. Larsen en lille og meget beskeden Gartnervirksomhed i Raadhusgade Nr. 2, men han har gennem Aarene arbejdet den frem til en betydelig Forretning, der nu beskæftiger 7 Mand.

Til Virksomheden hører 4: Td. Land Gartneri, 3 Drivhuse og 150 Mist bænke.

Salget af Gartneriets Produkter foregaar udelukkende gennem Virksomhedens egen Forretning, der ligger midt i Byens Hjerte.

Pressevarefabrikken,
Brønderslev

Pressevarefabrikken i Brønderslev blev grundlagt i 1916 af Fabrikant P. A. Pedersen med Fremstilling af pressede Jernvareprodukter for Øje,

og i 1924 blev Fabrikken udvidet til Specialfabrik for Fremstilling af Øremærker til Mærkning af Svin. Under den sidste Krig er Fabrikken yderlig blevet udvidet og har optaget nye Produktionsgrene, bl. a. Fremstilling af Garageportlaase, forskellige Reservedele til Biler og stationære Motorer, Ting, som der ogsaa nu efter Krigsaarenes Afspærring fremdeles er Brug for.

Alt indenfor Dame-, Herre- og Børnebeklædning

For 10 Aar siden overtog Henning Møller, der havde faaet sin forretningsmæssige Uddannelse i Brønderslev, en lille og dengang ret ubetydelig Trikotageforretning i Bredgade. Den tidligere Ejer havde kun drevet Forretningen i faa Maaneder, og da Henning Møller kom til, fik han hurtigt oparbejdet en velsassorteret og moderne Forretning, der fik en stor Kundekreds blandt Byens og Egnens Befolkning.

Der føres i Dag alt indenfor Trikotage og Garn samt Dame-, Herre- og Børneunderbeklædning.

Forretningen med Vine og Delikatessevarer som Speciale

Det er nu 5 Aar siden - 1942 - at Købmand Th. Burskov overtog sin Forretning efter Købmand Bjarne Nielsen. Før Overtagelsen havde Købmand Burskov tidligere haft selvstændig Forretning i Øster Brønderslev, og det var saaledes ikke noget nyt for ham at lede en Virksomhed.

Virksomheden er anlagt som Kolonialhandel ~ed Vine og Delikatessevarer som Speciale.

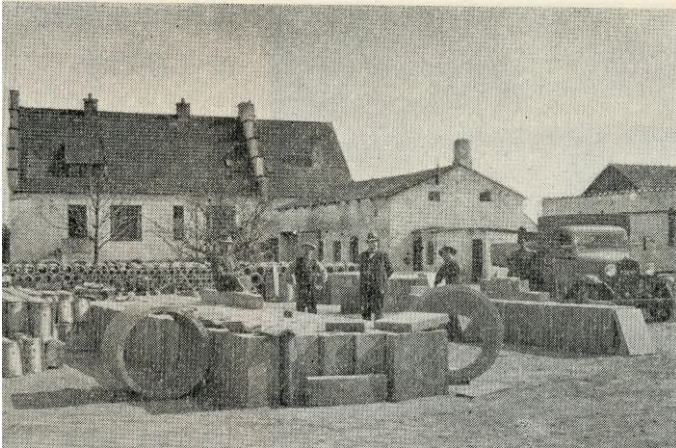
Den 12. December 1946 solgte Th. Burskov Forretningen i Algade og flyttede til Aalbæk, hvor han nu driver Magasin du Nord.

EINAR JENSEN

Skræddermester

Bredgade 15

Brønderslev Telf.

Chr. Niensens Betonvarefabrik

I Aaret 1899 ned-satte Chr. Nielsen sig som selvstændig Muremester i Brønderslev. Han havde faaet sin Uddannelse hos Faderen, der ogsaa var Muremester, og som havde bygget de første Huse i

Byen. - Omkring 1905 udvidede Chr. Nielsen sin Virksomhed, idet han da etablerede Betonvarefabriken, medens han samtidig fortsatte sin Virksomhed som Muremester indtil 1922.

Betonvarefabriken voksede dog i Aarenes Løb frem til at blive en stor og betydelig Virksomhed, der i Aarenes Løb bl. a. har haft mange Leverancer til store kommunale Arbejder, og i 1910 flyttede Chr. Nielsen fra Krogensvej til Slagterivej, hvor han købte en Grund og opførte sin egen Fabriksbygning. - Der beskæftiges til Stadighed 5 - 6 Personer i Virksomheden.

Gas, Vand og Sanitet samt Blikkenslagerarbejde

Det er nu paa 8. Aar, at Blikkenslagermester Leo Christiansen har haft sin Virksomhed i Brønderslev. Den blev oprindelig grundlagt af Blikkenslagermester Rasmussen.

Foruden almindelig Blikkenslagerarbejde, udføres ogsaa alle Arbejder indenfor Gas, Vand, Sanitet og Centralvarmeanlæg. Af store Arbejder, som Firmaet har haft i den sidste Tid, kan nævnes, at det blandt andet har været beskæftiget ved Installationsarbejder paa den nye Dommergaard, Alderdomshjemmet og Skolen.

Virksomheden, der beskæftiger 4 - 5 Mand, har endvidere gennem Aarene fremstillet Kølere til forskellige af de Motorer, der fabrikeres paa Maskinfabrikken Pedershaab.

Gensidig Tillid
er Løsenet

I 1939 overtog
Købmand Hagbart
N. Simonsen sin
Virksomhed,
Bredgade 22. -
Forretningen kan
føres tilbage til
Tiden omkring

Aarhundredskiftet. - Den blev imidlertid nedlagt nogle Aar, men i 1918 grundlagde daværende Købmand F. V. Christensen den Købmandshandel i Bredgade 22, som H. N. Simonsen nu leder.

Før Købmand Simonsen overtog Ledelsen for egen Regning, havde han gennem 5 Aar haft Ansættelse hos Købmand Christensen - en Aarrække, der allerede da skaffede ham Kundernes Fortrolighed og Tillid.

Forretningen fører i Dag alt indenfor Kolonial, Delikatesse, Vine og Cigarer og har en stor Kundekreds i Byen og Oplandet.

To unge Haandværkere, der vilde noget

Tømrefirmaet i Bredgade blev etableret i 1920 af Anders Drejergaard, der i de følgende 2 Aar alene forestod Ledelsen. I 1922 blev Tømremester Jensen optaget i Firmaet, som derefter fik Navnet Jensen &. Drejergaard.

Tømremester Drejergaard stammer fra Brønderslev, mens Tømremester Jensen er fra Ugilt, og disse to unge Haandværkere drev nu i Fællesskab den Virksomhed, der i Dag beskæftiger 18-20 Mand.

Det er væsentlig Bygningsarbejder, Firmaet paatager sig, og blandt de større Arbejder, de i Tidens Løb har været med til at udføre i Brønderslev, kan nævnes Opførelsen af de store Byggeforenings-Ejendomme og Brønderslev nye Sygehus.

Martinus Nielsen, Brønderslev

Forretningen blev grundlagt 1888 af Martinus Nielsen som Trævareforretning, men efterhaanden er Trævarerne mere og mere gledet ud til Fordel for Lædervarer, Kunstgenstande, Galanteri og Legetøj. Virksomheden blev oprindeligt startet paa Hjørnet af Nygade og Bredgade, men blev i Løbet af faa Aar flyttet til den nuværende Plads Nygade 12, hvor den er udvidet og moderniseret flere Gange.

Martinus Nielsen drev Forretningen til sin Død i 1931, og den blev derefter videreført af hans Enke, Fru Kirstine Nielsen, indtil en Datter, Fru Karen Kjær, overtog den i 1940.

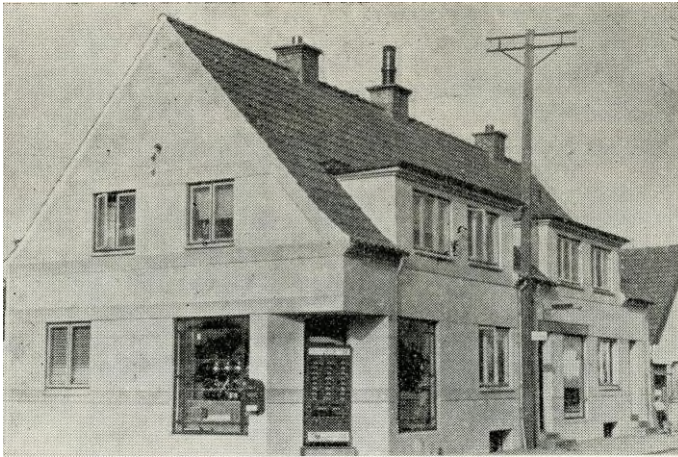
Centralhotellet

(Johs. Madsen)

Nørregade 2

Brønderslev

Tlf. 320

Kolonial, Vin og Konserveres

Købmandsforretningen Østergade 15 blev i 1936 startet af Børge Nielsen, der drev den i 7 ar, indtil

Købmand Reese overtog Virksomheden. Der gik derefter et Par Aar, og den nuværende Indehaver, Købmand A. Juul Larsen, kom til. - Juul Larsen er en Mand med Principper, og hans Motto: "leverer altid de bedste Varer til den billigste Pris" har i allerhøjeste Grad været medvirkende til at forøge hans Kundekreds blandt Kvarterets Beboere.

Der føres alt indenfor Kolonial, Vin og Konserveres.

Der bor en Bager.....

Bagemester Axel M. Kjær har nu drevet sin Forretning i Brønderslev i 18 Aar. Inden han overtog Forretningen i Algade, havde han i 8 Aar drevet Bagerforretning i Hobro, og det var saaledes en Mand, der kendte sit Fag, der i 1929 startede i Brønderslev.

Axel M. Kjær overtog Forretningen efter Bagemester Carl Jensen, der havde drevet den gennem en Aarrække. Siden Axel M. Kjær overtog Virksomheden, er saavel Forretning som Bageri blevet ombygget og moderniseret, og den fremtræder nu saa tidssvarende, som netop en Bagerforretning bør gøre det.

Trikotageforretningen i Basarbygningen

1. September 1922 grundlagde Frøken Johanne Scharnweber en Forretning i Fjerritslev. I de følgende 6 Aar oparbejdede hun en god Virksomhed, der førte alt indenfor Trikotagebranchen. I 1928 flyttede Frøken Scharnweber imidlertid til Brønderslev for at aabne en lignende Forretning.

Det blev et velegnet Sted, den nye Virksomhed kom til at ligge, idet Frøken Scharnweber aabnede Forretningen i Basarbygningen ved Banegaarden. Her har hun i Løbet af Aarene oparbejdet en betydelig Forretning med Trikotage, Lingeri, Børneudstyr og Børnekonfektion, og Kunderne har lært at sætte Pris paa den gode Behandling og de gode Varer, der altid er blevet dem til Del.

Købmandshandelen i Nørrehus

For ca. 30 Aar siden startede Købmand A. Tholstrup den store Købmandshandel i Nørrehus i Brønderslev. Oprindeligt var der til Købmandsforretningen knyttet en Korn- og Foderstofhandel, men da Købmand C. Christensen efter nogle Aars Forløb overtog Forretningen, blev den Del af Virksomheden udskilt Efter Købmand C. Christensens Død i 1938 blev Forretningen drevet videre af hans Enke, og fra 1946 er den tidligere Bestyrer af Forretningen, L. C. Bendtsen, indtraadt som Kompagnon. Forretningen drives i Dag som en alsidig Kolonial- Vin- og Delikatesse Forretning.

Hvor Kirkeklokkerne bliver til ...

BRØDRENE SØRENSEN

Jydsk Jernstøberi og Maskinfabrik i Brønderslev

Af Hakon Mielche

Klokkestøbningens Kunst er meget vanskelig.

Den er ogsaa meget gammel - man har fundet en Klokke, som bærer Aarstallet 1159 i Sienas Domkirke, men det er naturligvis ikke den første Klokke i Verden.

De gamle kristne i Rom kendte Klokken - de havde overtaget den fra det hedenske Samfund, som anvendte Klokker, naar et eller andet vigtigt skulde bekendtgøres - eller naar man skulde samles til Fest.

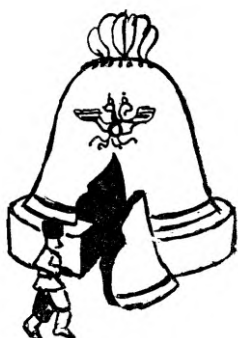
Klokker er blevet støbt i umindelige Tider, store og smaa, klingende og brummende i Tonen - størst af dem alle var Czar-Kolokol fra Moskvas Kreml, som vejede 202.000 Kilo. Den styrtede til Jorden, da Taarnet brændte. Nu staar den paa en Sokkel, et Stykke er slaaet af den og ligger ved Siden af; den kommer aldrig mere til at ringe over Kremles Pladser for at kalde Russerne til Messe.

Det var ikke enhvers Sag at støbe Klokker.

Det var mindst ligesaa vanskeligt som at støbe Bly til Kirketage. Der skulde mange og lange Forberedelser til, der skulde mumles hemmelige Besværgelser og Salmever, og saa vilde det være af største Betydning, om Menigheden, der skulde bruge Klokken, kunde samle lidt vægtigt Sølv til at blande i Malmen - Klangen vilde blive uendelig meget finere.

Som Regel var det dog Klokkestøberens, der ved Hjælp af lidt Tryllekunster blev uendelig meget rigere i Tidens Løb. Lidt Fingerfærdighed i Støbningens højtidelige Øjeblik, og saa gled Sølvet ned i Klokkestøberens Lomme, hvor det sikkert ogsaa har gjort betydelig mere Gavn, end det vilde have gjort i Klokken.

Sølv er et dødt Metal. Klokker, hvor man har anvendt Sølv i Blandingen, har ikke samme Klangstyrke og Skønhed som de rene Malmklokker.

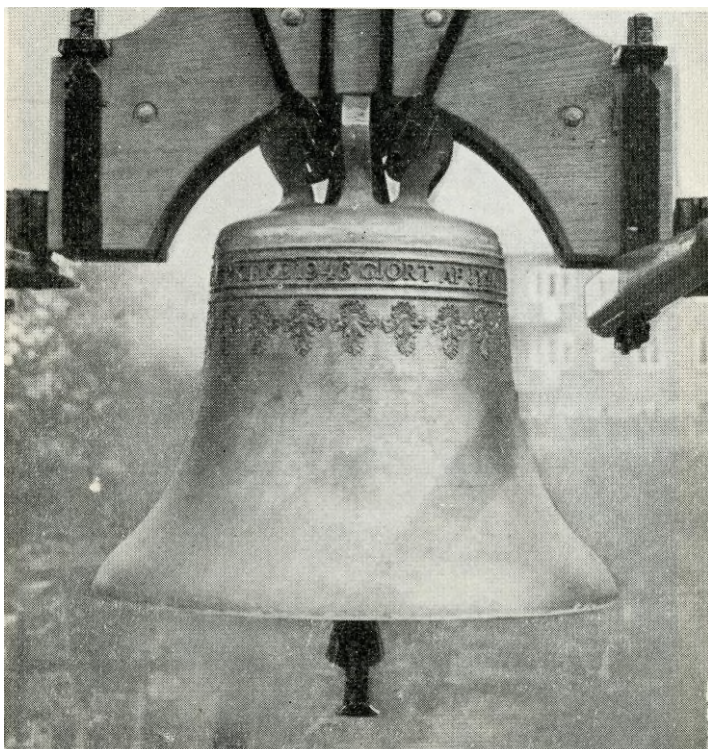
Til sidst gik man over til at anvende en 25-Øre i Blandingen, men nu har man ogsaa forladt det Princip, efter at 25-Ørene ikke længere er af Sølv.

Man har ogsaa forladt alle Tryllekunster og de fremmumlede Ritualer, det er ikke mere nødvendigt, at Klokketøberen og hans Svend Dagen før gaar ind paa Kirkegaarden ved Midnatstid og svinger Skulderbladet af en Frø tre Gange over Hovedet, mens de hopper baglæns over en Jomfrus Grav paa eet Ben.

Saadan noget ligger nemlig ikke for Brødrene Sørensen i Brønderslev. Og det er dem, der støber de fleste af de Klokker, som i Dag bliver støbt i Danmark. Jydsk Jernstøberi og Maskinfabrik i Brønderslev har nemlig taget dette gamle Speciale op. Det ligger til Familien. Deres Fader var Klokketøber før dem og støbte Klokker i 42 Aar i Aalborg. Sønnerne drog nordpaa.

Alt i alt har de fremstillet over 200 Klokker og adskillige Klokkespil.

En af Danmarks største Klokker - i Frelsers Kirke i København - er født i Brønderslev. Den vejer 4000 Kilo. Naar Klokkespillet lyder fra Vor Frue i Odense, er T anerne fra Brønderslev, og naar Ribe Domkirke sender sine to blide Melodier ud i Luften over den dejlige lille By, saa er det ogsaa

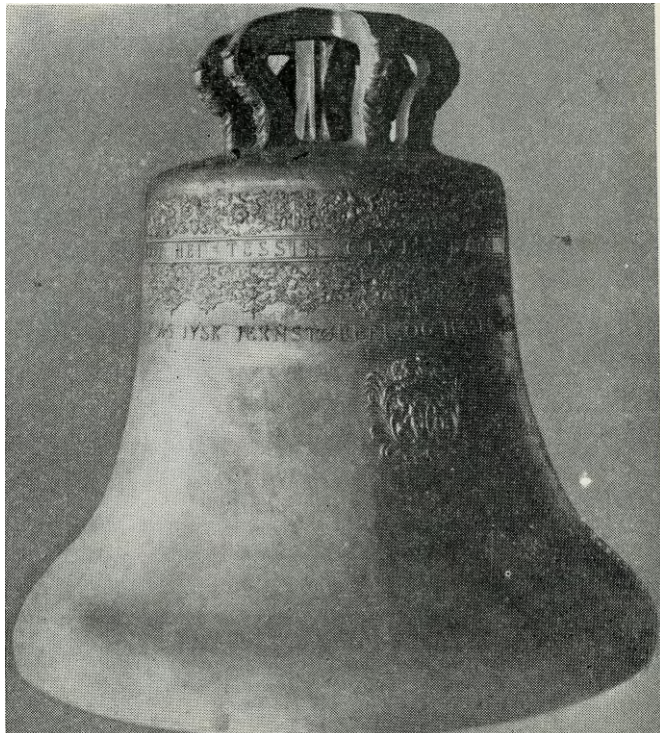
Brødrene Sørensens Arbejde, der lyder "gennem den yndigste Rose er fundet" og "Visen om Dronning Dagmars Død". Og snart vil Klokkespillene i Helligaandskirken i København, Vor Frue Kirke i Svendborg og Raadhuset i Aarhus slutte sig til de fornævnte.

Der findes ikke mere mystiske Hemmeligheder og Ritualer ved Klokkestøbning, men eet har den moderne Klokkestøbning tilfælles med den ældgamle: Der skal udvises den allerstørste Omhyggelighed ved Materialernes Blanding og ved selve Støbningen.

Klokkens Form er den samme, den støbes paa samme Maade, af samme Materiale, og hver Klokke tegnes specielt for Tilfældet. Det faar Arkitekter ikke Lov til at eksperimentere med - en Klokke skal have en ganske bestemt Facon, for af Faconen og Størrelsen er Klangen afhængig; og de Love, der gælder for Klokker, kender kun Manden, der har specialiseret sig i dette ældgamle Fag.

For Resten er det vel kun de færreste, der har anet, at 90 pct. af de Klokker, der støbes i dette Land, støbes i Brønderslev.

Men saadan er det imidlertid.

JERSLEV

Halmpakkere, Dybvandspumper, Kværne m. m. fra Jerslev- Maskinforretning

Under meget beskedne Kaar i et lille Lokale i en Baggaard startedes Jerslev Maskinfabrik i 1935 af A. Rasmussen, men i Løbet af et Par Aar voksede Forretningen saa meget, at man maatte udvide Lokaliteterne, og A. Rasmussen byggede da en helt ny Ejendom, hvor Virksomheden stadig har til Huse.

Den 1. Oktober 1944 købtes Forretningen af A. Krogh Madsen & Henry Dahl, sidstnævnte købte i 1945 ogsaa Krogh Madsens Halvpart i Forretningen og har siden alene drevet Virksomheden, der i Dag fabrikkerer alt i Landbrugsmaskiner, saasom Halmpakkere, Rundsave, Dybvandspumper og Kværne.

Henry Dahl, der er udlært i Faget i Jerlev og siden har arbejdet paa Scandia i Randers samt i København og Brønderslev, har siden han overtog Virksomheden; arbejdet denne op, saa den i Dag giver Arbejde til 7 Mand.

EMIL NIELSEN

Bagermester

Torvet

Jerslev

Telf. 6